

Straffeloven § 317, første ledd

Hvitvasking av eget utbytte

Kandidatnr: 367

Veileder: Ulf Stridbeck

Leveringsfrist: 26 april

Til sammen 15 900 ord

25.04.04

Innholdsfortegnelse

<u>1</u>	<u>INNLEDNING</u>	<u>1</u>
1.1	PROBLEMSTILLING OG TEMA	1
1.1.1	PROBLEMSTILLING	1
1.1.2	NÆRMERE OM TEMA	3
1.2	ANDRE LOVER SOM REGULERER HVITVASKING	4
1.3	PRESISERING OG AVGRENSNING	5
1.4	DEFINISJONER	6
1.4.1	HELERI	6
1.4.2	HVITVASKING	6
1.4.3	PRIMÆRFORBRYTELSEN OG PRIMÆRFORBRYTEREN	8
1.4.4	ETTERFØLGENDE BEFATNING MED UTBYTTE	8
1.4.5	DOBBELTSTRAFF	8
1.5	OPPLEGG FOR DEN VIDERE FREMSTILLINGEN	9
<u>2</u>	<u>RETTSKILDER OG METODE</u>	<u>10</u>
<u>3</u>	<u>BØR HVITVASKING AV EGET UTBYTTE BLI STRAFFBART?</u>	<u>11</u>
3.1	INNLEDNING	11
3.2	RETTSLIG UTVIKLING AV REGLENE OM HVITVASKING	12
3.2.1	INNLEDNING	12
3.2.2	STRAFFELOVEN § 317	12
3.2.3	FINANSIERINGSVIRKSOMHETSLOVEN § 2-17	15
3.2.4	HVITVASKINGSLOVEN	16
3.3	STRAFFELOVEN § 317, FØRSTE LEDD	17
3.3.1	INNLEDNING	17
3.3.2	BESTEMMELSENS INNHOLD OG REKKEVIDDE	17
3.4	HVITVASKING AV EGET UTBYTTE SOM EN DEL AV PRIMÆRHANDLINGEN	23
3.4.1	INNLEDNING	23

3.4.2	PRIMÆRHANDLINGEN OG HVITVASKING AV EGET UTBYTTE	24
3.5	EFFEKTIVITET OG HVITVASKING AV EGET UTBYTTE	27
3.5.1	INNLEDNING	27
3.5.2	HVITVASKING AV EGET UTBYTTE OVER INTERNETT	27
3.5.3	EFFEKTIVITET OG FORHOLD KNYTTET OPP MOT STRAFFELOVEN § 12	31
3.6	ANVENDELSEN AV STRAFFELOVEN § 317, FØRSTE LEDD	33
3.6.1	INNLEDNING	33
3.6.2	BEVISKRAVET I FORHOLD TIL § 317, FØRSTE LEDD	33
3.6.3	ANVENDELSEN I PRAKSIS	38
3.7	INTERNASJONALT PERSPEKTIV	42
3.7.1	INNLEDNING	42
3.7.2	INTERNASJONALT SAMARBEID	42
3.8	ANDRE FORHOLD	46
3.8.1	INNLEDNING	46
3.8.2	FORHOLDET TIL HVITVASKINGSLOVEN	46
3.8.3	ADMINISTRATIVE OG ØKONOMISKE KONSEKVENSER	47
<u>4</u>	<u>OPPSUMMERING</u>	<u>47</u>
<u>5</u>	<u>LITTERATURLISTE</u>	<u>50</u>
<u>6</u>	<u>ØVRIGE REGISTRE</u>	<u>52</u>

1 INNLEDNING

1.1 Problemstilling og tema

1.1.1 Problemstilling

Økonomisk kriminalitet har økt betraktelig de siste årene. Økonomisk kriminalitet er en fellesbetegnelse for en type straffbare handlinger som er profittmotivert og som ofte er knyttet til næringslivet og annen organisert virksomhet i privat eller offentlig sektor.¹

Skatte- og avgiftskriminalitet, korrupsjon, narkotikaomsetning og menneskesmugling er ulike typer økonomisk kriminalitet. Denne type kriminalitet medfører gjerne et utbytte som forbryterne ønsker å beholde og kunne bruke på samme måte som midler tjent på lovlig måte. Hvitvasking er en handling som blir begått for å skjule midlenes opphav.

Hvitvaskingshandlinger omfattes også av begrepet "økonomisk kriminalitet".

Straffeloven² § 317 setter straff for etterfølgende befatning med utbytte fra en straffbar handling. Hvitvaskingshandlinger inngår i begrepet "*etterfølgende befatning med utbytte*".³ Før straffeloven § 317 ble endret i 1993⁴ var formålet først og fremst å bekjempe primærforbrytelsen. Dette er formålet også i dag, men da

hvitvaskingshandlingene trolig øker i omfang og ofte blir begått som et ledd i organisert kriminalitet, er det et ønske om å bekjempe også slike handlinger. Det er viktig at bestemmelsen er effektiv og at den omfatter flest mulige tilfeller av hvitvasking.⁵

---

¹ Se Ot.prp.nr 72 (2002-2003) Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (Hvitvaskingsloven), punkt 3.2.

² Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr 10. Heretter kalt straffeloven.

³ Se oppgavens punkt 1.4.4.

⁴ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93) Om lov om endringer i straffeloven mv. (hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger).

⁵ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93).

Oppgavens hovedproblemstilling er å avgjøre om hvitvasking av eget utbytte bør være straffbart etter norsk rett. Problemstillingen kan igjen deles inn i en rekke underproblemstillinger. Disse vil kort bli presentert nedenfor.

Først tas det stilling til om hvitvasking av eget utbytte burde omfattes av primærhandlingen. Her står straffverdividigheten av hvitvaskingshandlingen i fokus.

Det andre det tas stilling til er om reglene i straffeloven § 317, første ledd er tilstrekkelig effektiv når hvitvasking av eget utbytte ikke er straffbart. Her behandles både hvitvasking over internett og hvitvaskingshandlinger knyttet opp mot straffeloven § 12.

For det tredje tas det stilling til om anvendelsen av straffeloven § 317, første ledd, taler for at hvitvasking av eget utbytte bør være straffbart. Her ses det nærmere på domstolenes anvendelse av beviskravet.

I forhold til den fjerde underproblemstillingen er spørsmålet igjen om straffeloven § 317, første ledd er tilstrekkelig effektiv. Denne gangen er det handlinger knyttet opp mot straffeloven § 12 som blir behandlet.

Det tas videre stilling til om straffeutmålingen taler for en endring av straffeloven § 317, første ledd. Her fokuseres det på at hvitvasking av eget utbytte anses som et straffskjerpende moment i enkelte tilfeller.

Etter dette blir spørsmålet om det internasjonale samarbeidet taler for en endring. Her står ulike konvensjonsbestemmelser som Norge er bundet av og anbefalinger sentralt.

Til slutt stilles spørsmålet om hvilke konsekvenser det får dersom hvitvasking av eget utbytte blir straffbart. Her behandles forholdet til hvitvaskingsloven og administrative og økonomiske konsekvenser.

1.1.2 Nærmere om tema

Hvitvaskingshandlinger foregår ofte over landegrensene. Blant annet ved at primærhandlingen blir begått i ett land og hvitvaskingen i et annet. Dette medfører at det er viktig med et internasjonalt samarbeid. Ved medlemskapet i EØS, er Norge forpliktet til å følge ulike direktiver om hvitvasking. Det viktigste direktivet i denne sammenheng er EU's rådsdirektiv fra 1991.⁶ Som et resultat av dette samarbeidet har Norge innført hvitvaskingsloven som trådte i kraft 1. januar 2004.⁷

Norge er også medlem av FN, og dette medfører at vi er bundet av ulike konvensjoner. De sentrale her er Strasbourg-konvensjonen,⁸ Palermo-konvensjonen⁹ og korrupsjonskonvensjonen.¹⁰

Til slutt nevnes det at Norge er medlem av FATF. FATF står for Financial Action Task Force on money laundering og ble opprettet i 1989 av G-7 landene.¹¹ Norge ble medlem i 1991. Formålet med FATF er å bekjempe hvitvasking, både nasjonalt og internasjonalt. FATF utarbeider anbefalinger i forhold til hva slags regler de mener medlemslandene bør innføre for å få en mest mulig effektiv lovgivning for bekjempelse av hvitvasking. Anbefalingene er mer eller mindre sammenfallende med EU's rådsdirektiv fra 1991.¹² Det internasjonale samarbeid blir nærmere behandlet senere.

Staten, næringsdrivende og privatpersoner er offer for hvitvaskingen, og den fører direkte med seg økonomiske konsekvenser og mer indirekte ” *undergraver lovlydig kommersiell virksomhet sammenlignet med virksomheter som helt eller delvis baseres*

---

⁶ EU's rådsdirektiv 91/308/EØF om tiltak for å hindre at det finansielle system brukes til hvitvasking.

⁷ Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. av 20. juni 2003 nr. 41. Heretter kalt hvitvaskingsloven.

⁸ Europarådets hvitvaskingskonvensjon av 8. november 1990. Heretter kalt Strasbourg-konvensjonen.

⁹ UN 2000 TOC-Convention. Heretter kalt Palermo-konvensjonen.

¹⁰ UN 2003 Corruption Convention. Heretter kalt korrupsjons-konvensjonen.

¹¹ G-7 landene består av Tyskland, Storbritannia, USA, Frankrike, Italia og Japan, som er verdens viktigste industrinasjoner. Se www.underdusken.no/dusker/html/9905/index.php3?visfil=Viser.html.

¹² Rådsdirektiv 91/308/EØF.

på utbytte fra kriminalitet"¹³. Banker er et typisk eksempel på lovlydig kommersiell virksomhet som mister mye av sin troverdighet da de blir hyppig brukt til hvitvasking. Hvitvaskingshandlinger er med andre ord samfunnsskadelig, og lovgiverne ønsker, blant annet av denne grunn, å bekjempe slike handlinger.

På grunnlag av dette ser vi at problemstillingen er meget aktuell. Det har videre blitt foreslått i forarbeidene til ny straffelov,¹⁴ at det må vurderes om hvitvasking av eget utbytte skal gjøres straffbart.

1.2 Andre lover som regulerer hvitvasking

Hvitvaskingsloven trådte i kraft 1. januar 2004. Formålet med loven er å bekjempe selve hvitvaskingen som foregår. Tidligere hadde vi tilsvarende regler i finansieringsvirksomhetsloven¹⁵ § 2-17, men med et snevrere omfang, blant annet i forhold til rapporteringsplikten. Denne bestemmelsen ble imidlertid opphevet da hvitvaskingsloven trådte i kraft. Nærmere om innholdet blir behandlet senere under punkt 3.2.3 og 3.2.4. Hvitvaskingsloven pålegger finansinstitusjonene og en rekke andre aktører en rapporteringsplikt ved mistenkelige transaksjoner, og dersom denne ikke overholdes kan det medføre straffeansvar, jfr. loven § 16. Med andre ord gjelder loven på et tidligere stadium av hvitvaskingen enn straffeloven § 317. Hvitvaskingsloven setter straff for forhold som gjelder før selve hvitvaskingen er gjennomført, og man straffes for at man ikke overholder den pålagte rapporteringsplikten. Straffeloven § 317 gjelder der hvitvaskingen er gjennomført, helt eller delvis, delvis gjennomføring medfører at man bare blir straffet for forsøk på hvitvasking. Denne forskjellen medfører at for eksempel en bankansatt kan straffes etter begge bestemmelsene, først etter hvitvaskingsloven for brudd på rapporteringsplikten, og deretter etter straffeloven § 317 for hvitvasking av andres utbytte. Hvitvaskingsloven er ansett som en viktig del av bekjempelsen av hvitvasking. Da loven trådte i kraft 1. januar i år er det, per i dag, for tidlig å si noe om effektiviteten av denne.

---

¹³ Ot.prp.nr 72 (2002-2003), punkt 3.2.

¹⁴ NOU 2002:4 Ny Straffelov, Straffeloveskomisjonens delutredning VII, kap. 9.

¹⁵ Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner av 10. juni 1988 nr 40. Heretter kalt finansieringsvirksomhetsloven.

Det fremgår av forarbeidene¹⁶ at rapporteringsplikten gjelder enten det er heleren eller primærforbryteren som hvitvasker pengene. Departementet uttaler at det ikke er noen fornuftig grunn til å skille mellom heleren eller hovedmannen etter det underliggende straffbare forhold.

1.3 Presisering og avgrensning

Kjernen i problemstillingen er straffeloven § 317, første ledd.

For å svare på problemstillingen om hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart¹⁷ vil det være nødvendig å komme inn på flere ledd i bestemmelsen, andre lovbestemmelser og internasjonal rett. Dette blir ikke like nøye gjennomgått som straffeloven § 317, første ledd, kun i den grad det er nødvendig for sammenhengen. For en nærmere gjennomgang henvises det til annen juridisk litteratur.

I forhold til internasjonal rett må det foretas en ytterligere avgrensning. Det har vært vanskelig å finne stoff i forhold til det som blir sagt under punkt 3.7 om internasjonale forhold. Følgen av dette blir at jeg kun behandler de spørsmålene som jeg har klart å finne stoff rundt.¹⁸

Jeg går ikke nærmere inn på inndragning. Dette er et sentralt emne i forhold til vinningsforbrytelser, men det er av mindre betydning i forhold til min problemstilling.

Særbestemmelsen om heleri, straffeloven § 391a, fjerde ledd blir ikke behandlet. Denne gjelder ikke direkte heleri, men naskeri. En behandling av denne vil være å gå utenom oppgaven.

---

¹⁶ Ot.prp.nr 22 (1995-96) Om lovendring i lov 10. juni 1988 nr 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og visse andre lover (tiltak mot hvitvasking av penger), s. 15.

¹⁷ Se side 2.

¹⁸ Jeg har skrevet e-mail til Bill Gillmore ved universitetet i Edinborough (fikk navnet av Anne-Mette Dyrnes) og FATF's sekretariat, men ikke fått noe respons. Nærmere om FATF under punkt 1.1.2.

Jeg velger å ikke behandle prosessuelle spørsmål. Begrunnelsen er at det var lite kilder som sa noe om dette, og en behandling vil da kunne medføre mye synsing og lite kildehenvisninger. Derimot kommer jeg kort inn på konkurransreglene i straffeprosessen.

1.4 Definisjoner

1.4.1 Heleri

Ordet ”*heleri*” blir blant annet brukt som overskrift til straffeloven § 317. Med ”*heleri*” tenker man ofte på situasjoner der A selger en stjålen gjenstand til B. Dette var kjernen i den tidligere § 317 i straffeloven.¹⁹ Bestemmelsen er blitt revidert flere ganger de senere årene og har i dag et utvidet anvendelsesområde i forhold til tidligere.²⁰ At overskriften er ”*heleri*” og ikke ”*hvitvasking*” henger sammen med bestemmelsens opprinnelige innhold.²¹

I den videre fremstillingen vil ”*hvitvasking*” bli brukt i stedet for ”*heleri*”. Grunnen til dette er at ”*helerihandling*” inngår som et sentralt ledd i hvitvaskingsprosessen.

1.4.2 Hvitvasking

Det er vanskelig å definere hvitvasking, da slike handlinger er meget komplekse. Det var en av grunnene til at det ikke ble tatt med noen definisjon av begrepet i hvitvaskingsloven.²² En annen grunn var at man ved en definisjon kan risikere å utelate handlinger som burde omfattes av hvitvaskingsreglene.

En vanlig beskrivelse av hvitvaskingshandling er at man yter bistand til å sikre utbytte av en kriminell handling, slik at man får utbytte til å fremstå som ervervet på lovlig

---

¹⁹ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 6.

²⁰ Se den nærmere behandlingen under punkt 3.2 og 3.3.

²¹ Lund, 12.02.04.

²² Ot.prp.nr 72 (2002-2003), punkt 4.3.4.2.

måte.²³ Dette er ikke en tilstrekkelig presis eller dekkende formulering.

Hvitvaskingshandlinger består av flere prosesser, som igjen består av flere ulike handlinger.

Blunden²⁴ deler prosessen i tre stadier. Først har vi plasseringsstadiet, som blant annet består i å sette penger inn på en bankkonto. Deretter kommer tilsløringsstadiet, hvor forbryteren prøver å distansere utbytte fra den kriminelle handlingen, typisk her vil være å flytte pengene, for eksempel flere små beløp til flere ulike konti. Til slutt har vi integrasjonsstadiet, hvor de vaskede pengene er klare til å integreres i den legale økonomien. Dette kan blant annet gjøres ved å lage fiktive fakturaer mellom egne selskaper.

I EU's rådsdirektiv fra 1991²⁵ er det forsøkt å definere hvitvasking:

*”- Konvertering eller overføring med det formål å fortie eller tilsløre formuesgodenes ulovlige opprinnelse eller å hjelpe personer som er involvert i den kriminelle handlingen, til å unndra seg de rettslige konsekvensene av handlingen,
- fortielse eller tilsløring av formuesgodenes art, opprinnelse, lokalisering, plassering eller bevegelser eller av den egentlige eiendomsretten til slike formuesgoder eller rettigheter knyttet til dem, og
- erverv, besittelse eller bruk.”*

Denne definisjonen er mer nøyaktig, enn den vanlige beskrivelsen som kommer til uttrykk i forarbeidene,²⁶ da den nevner ulike typer hvitvaskingshandlinger. Handlingene som blir nevnt her er mer eller mindre de samme som blir nevnt i straffeloven § 317, første ledd.²⁷ Her er det å kun være i besittelse av utbytte også hvitvasking. Om dette også gjelder i forhold til primærforbryteren er usikkert, men trolig anses dette ikke som

---

²³ Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 3.

²⁴ Blunden, 2001:20-25.

²⁵ Rådsdirektiv 1991/308/EØF. Utdraget er hentet fra Ot.prp.nr 53 (1992-93).

²⁶ Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 3.

²⁷ For en nærmere behandling se punkt 3.3.2.

en hvitvaskingshandling. Primærforbryteren gjør ingenting for å sikre²⁸ utbytte ved kun å ha den i sin besittelse. Den siste oppfatningen blir lagt til grunn videre i oppgaven.

”EU-definisjonen” omfatter også hvitvaskingshandlinger der tyven hvitvasker utbyttet selv. Dette omfattes ikke av straffeloven § 317, første ledd.

I det følgende omfatter begrepet ”hvitvasking” alle typer handlinger som inngår i hvitvaskingsprosessen.

1.4.3 Primærforbrytelsen og primærforbryteren

Jeg bruker ordet ”*primærforbrytelsen*” eller ”*primærhandlingen*” om den straffbare handlingen som ligger forut for hvitvaskingen og som utbyttet stammer fra. Typisk et tyveri. Videre bruker jeg ordet ”*primærforbryteren*” om den personen som har begått primærforbrytelsen.

1.4.4 Etterfølgende befatning med utbytte²⁹

Begrepet ”*etterfølgende befatning med utbytte*” er i utgangspunktet en felles betegnelse og omfatter alle typer etterfølgende befatning, inkludert hvitvasking. Når jeg kun snakker om hvitvasking bruker jeg ”*hvitvasking*” og ikke ”*etterfølgende befatning*”. Det sistnevnte begrepet bruker jeg der det er ment å omfatte all ”*etterfølgende befatning med utbytte*” eller andre typer befatning enn hvitvasking.

1.4.5 Dobbeltstraff

Med forbud mot dobbeltstraff menes at man ikke skal kunne straffes for samme forhold mer enn en gang. Dette fremgår blant annet av EMK³⁰ protokoll 7, jfr.

---

²⁸ Se straffeloven § 317, første ledd.

²⁹ Uttrykket står ikke i loven, og er heller ikke direkte brukt i forarbeidene eller annen teori. Derimot er ordet ”*etterfølgende bistand*” brukt i stedet for. Se blant annet *Andenæs*, 2001:203.

³⁰ Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 4. november 1950. Heretter kalt EMK.

menneskerettsloven.³¹ Problemet med dobbeltstraff oppstår først og fremst der A er dømt i retten og et administrativt organ ilegger en straffesanksjon.

1.5 Opplegg for den videre fremstillingen

Jeg vil i kapittel 2 komme nærmere inn på de rettskildene jeg bruker, og den strafferettslige metoden.

Kapittel 3 er oppgavens hoveddel. Først tar jeg for meg den rettslige utviklingen i forhold til hvitvasking under punkt 3.2, og deretter foretar jeg en grundig behandling av innholdet av § 317, første ledd under punkt 3.3. Deretter vil jeg behandle de problemstillingene som kort ble gjort rede for under punkt 1.1.1. Først kommer jeg, under punkt 3.4, nærmere inn på begrunnelsen for at hvitvasking av eget utbytte ikke er straffbart etter straffeloven § 317, nemlig fordi den anses for å omfattes av primærhandlingen, og om begrunnelsen holder mål. Det andre jeg behandler er om bestemmelsen er tilstrekkelig effektiv, sett i forhold til at hvitvasking av eget utbytte ikke er straffbart etter straffeloven § 317, se punkt 3.5. Det tredje som behandles er beviskravet i forhold til straffeloven § 317 og anvendelsen av bestemmelsen i praksis, og om det er noe her som taler for en endring. Dette blir gjort under punkt 3.6. Etter dette kommer jeg nærmere inn på internasjonal rett under punkt 3.7. Det internasjonale samarbeidet og konsekvensene av at Norge er bundet av ulike konvensjoner står sentralt. Til slutt ser jeg, under punkt 3.8, på ulike konsekvenser som kan bli aktuelle dersom hvitvasking av eget utbytte blir straffbart.

I kapittel 4 har jeg med en oppsummering for å klargjøre resultatene av de ulike problemstillingene. Her nevner jeg også problemstillinger som har reist seg underveis som kan ha hatt betydning i forhold til å besvare oppgaven. Til slutt tar jeg med en kort konklusjon.

---

³¹ Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai 1999 nr. 30. Heretter kalt menneskerettsloven.

2 RETTSKILDER OG METODE

Oppgaven analyserer straffeloven § 317 om heleri og hvitvasking. I strafferetten står legalitetsprinsippet sentralt. Prinsippet er en viktig rettssikkerhetsgaranti, da det medfører at ingen blir dømt for noe som ikke er straffbart. Med andre ord skaper prinsippet forutberegnelighet og unngår vilkårlighet fra domstolenes side.³²

Legalitetsprinsippet kommer til uttrykk i grunnloven³³ § 96, hvor det står at ingen kan dømmes uten etter lov. Prinsippet går også frem av EMK art.5, som Norge er bundet av.³⁴

Forarbeidene til straffeloven § 317 har betydning i forhold til forståelsen av bestemmelsen. Bestemmelsen ble revidert i 1993 og det er disse forarbeidene som har størst betydning.³⁵ I 1993 ble den tidligere § 317 slått sammen med § 162a og § 320 i straffeloven, noe som gjør at forarbeidene til disse bestemmelsene også vil være av betydning ved tolkningen av § 317.³⁶ Hvor stor vekt man bør legge på forarbeider varierer, men de som er brukt her bør tillegges stor vekt, da de er klare og det ofte henvises til dem i teorien. Et eksempel her vil være Andenæs som viser til forarbeidene når han gjør rede for innholdet av straffeloven § 317.³⁷

Rettspraksis er videre av stor betydning for hvordan § 317 skal forstås. Det er først og fremst Høyesteretts praksis som har betydning. I forhold til temaet i oppgaven er rettspraksis fra Høyesterett sparsom, noe som medfører at dommer fra lagmannsrettene og tingrettene blir tillagt mer vekt enn normalt. Dommene har mer eller mindre alle vært enstemmige, noe som taler for å tillegge de større vekt enn der det er dissens. Det tas høyde for at det kan være flere dommer som uttaler mye av det samme som de som

---

³² Andenæs, 1999:98 og Slettan, 1997:101.

³³ Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814. Heretter kalt Grunnloven.

³⁴ Se menneskerettsloven hvor EMK har blitt gjort til norsk lov.

³⁵ Ot.prp.nr 53 (1992-93).

³⁶ Se blant annet Ot.prp.nr 45 (1987-88) Om lov om endring i straffeloven (utbytteheleri ved narkotikaforbrytelse) og Ot.prp.nr 85 (1991-92) Om lov om endringer i visse lover på Finansdepartementets område (EØS-tilpasning).

³⁷ Andenæs, 2001:204.

nevnes her, men som det har vært svært vanskelig å finne, enten på grunn av at de ikke ligger inne på Lovdata eller ikke er henvist til i teorien.

Teori er viktig i tolkningen av en bestemmelse, men her bør man være varsom med å tillegge den for mye vekt. Hvor mye vekt den skal tillegges avhenger blant annet av andre rettskilder på området. Er det få dommer og forarbeider, tillegges teorien større vekt enn der det er mange dommer og forarbeider. Jeg har blant annet brukt en artikkel av Anne-Mette Dyrnes, bøker av Johs. Andenæs og Anders Bratholm. Det skal sies at rettspraksis og teori stort sett har vært sammenfallende i forhold til temaet i oppgaven.

Internasjonal rett har også betydning, spesielt der Norge er bundet av ulike konvensjoner. Norge er bundet av konvensjoner som gjelder hvitvasking og heleribestemmelsen i straffeloven § 317, og har dermed forpliktet seg internasjonalt til å følge disse. I forhold til dette har jeg blant annet sett på hva FATF³⁸ sier om reglene om hvitvasking og om dette taler for at Norge bør gjøre hvitvasking av eget utbytte straffbart. Videre er internasjonal rett brukt til å belyse utviklingen av reglene i § 317.

3 BØR HVITVASKING AV EGET UTBYTTE VÆRE STRAFFBART?

3.1 Innledning

Denne delen er oppgavens hoveddel. Først vil jeg behandle nærmere utviklingen av reglene om hvitvasking og nærmere om forståelsen av straffeloven § 317, første ledd. Deretter går jeg nærmere inn på de ulike underproblemstillingene som ble presentert innledningsvis under punkt 1.1.1.

---

³⁸ Se punkt 1.1.2.

3.2 Den rettslige utviklingen av reglene om hvitvasking

3.2.1 Innledning

Under dette punktet blir utviklingen av ulike lover som gjelder hvitvasking gjennomgått. Dette for å få en bedre forståelse av temaet og formålet med reglene.

3.2.2 Straffeloven § 317

Da straffeloven trådte i kraft i 1902 hadde den en straffebestemmelse om heleri i § 317. Det var straffbart når:

*”noen i hensikt å forskaffe seg eller andre en uberettiget vinning, mottar til eie, pant eller bruk, skjuler, forvarer, forbruker eller søker avhendet eller pantsatt en gjenstand, hvorom han visste eller måtte forstå at den er noen fravendt ved underslag, tyveri, naskeri eller ran, eller medvirker hertil.”*³⁹

Bestemmelsen gjelder handlinger der eiendomsretten blir krenket, for eksempel der A stjeler et maleri fra B, og C kjøper maleriet av A. C kan her straffes for heleri.

Bestemmelsen ble endret i 1948 til ikke bare å gjelde enkelte konkrete straffbare handlinger, slik som tyveri eller underslag, men alle forbrytelser.⁴⁰ Lovgiverne mente det var nødvendig å endre bestemmelsen da heleri også var aktuelt i forhold til andre straffbare handlinger, slik som for eksempel bedrageri. Ved endringen ble det også tatt med unntak for enkelte handlinger, slik som kjøp av varer til underhold. Surrogatheleri ble videre likestilt med det ordinære heleri.⁴¹

Straffeloven § 317 ble videre endret i 1951. Den endringen drøftes ikke nærmere da endringen er av mindre betydning i denne sammenheng.

---

³⁹ Se ot.prp.nr 75 (1948) Om lov om endring i den alminnelige borgerlige straffelov av 22. mai 1902, s.55-57, på s. 55.

⁴⁰ Ot.prp.nr 75 (1948), s. 55-57.

⁴¹ Surrogatheleri vil si befatning med ting som kommer i stedet for den fravendte gjenstanden, jfr. *Andenæs*, 2001:206. For eksempel en sydentur som er kjøpt for pengeutbyttet fra ranet.

Slik bestemmelsen lød i 1948, omfattet den ikke hvitvaskingshandlinger. En grunn til dette var at hvitvasking og økonomisk kriminalitet ikke var like utbredt som i dag. Det er først i begynnelsen av 1980 årene at dette blir mer aktuelt. I 1988 kom FN-konvensjonen om ulovlig håndtering av og handel med narkotika og psykotrope stoffer⁴², som blant annet krevde at narkotikaheleri skulle kriminaliseres. Dette var det første internasjonale samarbeidet for å bekjempe hvitvasking. Norge var pålagt å gjennomføre konvensjonen som medlem av FN. Konsekvensen av dette ble en ny bestemmelse i straffeloven; § 162a.

Det følger av proposisjonen at straffeloven § 162a, kom inn på grunn av flere forhold. Hovedgrunnen, etter den internasjonale forpliktelsen, var at man ønsket å dekke flest mulig straffverdige forhold som ikke falt inn under den dagjeldende straffeloven.⁴³ Bestemmelsen satte straff for etterfølgende befatning med utbytte som stammet fra narkotikaforbrytelse. Dette var handlinger som tidligere ikke ble omfattet av straffeloven.

Straffeloven § 162 rettet seg kun mot ulike former for befatning av narkotiske stoffer, ikke utbytte av dette. Videre gjaldt den tidligere § 317 kun der en eiendomsrett ble krenket. Dette er ikke tilfelle der A kjøper narkotika for lovlig tjente midler, slik som lønn. Loven hadde en bestemmelse som gjaldt etterfølgende bistand i § 320, men bestemmelsen krevde at medvirkeren hadde til hensikt å hjelpe primærforbryteren med å oppnå den fordel som var tilsiktet med forbrytelsen. Med andre ord måtte det motiverende med hjelpen være at primærforbryteren fikk sin fortjeneste. Ofte fikk hjelperen betaling for bistanden, noe som ville være det motiverende i mange tilfeller, og hjelperen kunne derfor ikke straffes etter § 320, da den nødvendige hjelpehensikt ikke var tilstede. Av denne grunn var det behov for en bestemmelse som omfattet også

---

⁴² FN-konvensjonen av 20. desember 1988 om ulovlig håndtering av handel med narkotika og psykotrope stoffer.

⁴³ Ot.prp.nr 45 (1987-88), s. 3-4.

disse tilfellene.⁴⁴ Det viktigste var etter dette å bekjempe narkotikahandelen generelt. Det var også ønskelig å omfatte hvitvaskingshandlinger.

I 1992 og 1993 ble spørsmålet om å revidere straffeloven på nytt tatt opp. Denne gangen var det et forslag til en ny og generell straffebestemmelse om heleri, såkalt hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger. Hensikten med dette var å ramme en del former for hvitvasking av utbytte som ikke var straffbare etter gjeldende rett.⁴⁵ Straffeloven § 162a omfatter kun befatning med utbytte fra narkotikavirksomhet. Konsekvensen av dette var at det bare var hvitvasking av utbytte fra narkotikahandel som var straffbart, og ikke hvitvasking av utbytte som stammet fra for eksempel hallikvirksomhet. Utbytte fra hallikvirksomhet krenker ingen eiendomsrett, da kundene betaler med egne midler. Dette falt ikke under § 317, og heller ikke under § 320 hvis det ikke forelå noen hjelpehensikt.

Lovgiverne så det som hensiktsmessig og lite problematisk å innlemme § 162a og § 320 i den tidligere § 317, slik at alle bestemmelser om etterfølgende befatning ble samlet i en bestemmelse; den nå gjeldende straffeloven § 317.⁴⁶

Årsaken til denne endringen var at økonomisk kriminalitet og hvitvasking av penger var blitt et stadig økende problem også over landegrensene. Og land med en liberal holdning til hvitvasking var naturlige mål for hvitvaskerne, noe Norge ville unngå. Revisjonen var videre en konsekvens av Europarådskonvensjonens hvitvaskingsdirektiv⁴⁷, som Norge hadde underskrevet, men ikke ratifisert. Konvensjonens artikkel 6 påla konvensjonslandene å innføre en generell straffebestemmelse om hvitvasking av utbytte.⁴⁸

---

⁴⁴ Ot.prp.nr 45 (1987-88), s. 4.

⁴⁵ Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 3.

⁴⁶ Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 11.

⁴⁷ Europarådets hvitvaskingskonvensjon av 8. november 1990 om hvitvasking, ransaking, beslag og inndragning av økonomisk utbytte av straffbare handlinger.

⁴⁸ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 8.

Etter dette ser vi at en økning i hvitvaskingshandlinger de senere årene har ført til økt fokus på hvitvasking, og at regelverket er blitt utarbeidet og endret slik at de fleste hvitvaskingshandlinger er blitt straffbare etter norsk rett.

3.2.3 Finansieringsvirksomhetsloven § 2-17

Finansieringsvirksomhetsloven trådte i kraft i 1988.

Loven fikk en ny § 2-17 i 1994, som påla finans- og kreditinstitusjoner⁴⁹ en del kontrolloppgaver for å avverge at kundene utnyttet sine transaksjoner til å hvitvaske penger fra straffbare handlinger.⁵⁰ Bestemmelsen ble tatt inn blant annet på grunn av EØS-avtalen som Norge er bundet av, som pålegger at slike regler skal innføres. § 2-17 pålegger finansinstitusjoner, i korte trekk, å kreve skriftlig legitimasjon av kunder når det etableres forretningsforhold og rapportere om mistenkelige transaksjoner.

Loven gjennomgikk videre en endring i 1996⁵¹, hvor kretsen av de rapporteringspliktige ble utvidet slik at også, blant annet, eiendomsめglere ble omfattet av bestemmelsen. Formålet med endringen var å effektivisere bekjempelsen av hvitvasking av penger. Finans- og kredittinstitusjoners finansielle systemer blir i stor grad brukt til hvitvasking, og med bestemmelser om blant annet legitimasjonsplikt og rapporteringsplikt vil de kunne redusere faren for hvitvasking i slike institusjoner. Dersom en institusjon har mistanke om at en transaksjon har tilknytning til utbytte fra en straffbar handling plikter den å foreta undersøkelser for enten å avkrefte eller bekrefte mistanken. Mistanke vil typisk oppstå der en kunde kommer inn i banken med en plastpose med eksempelvis kr. 100 000 i kontanter. Videre vil en transaksjon fra en utenlandsk bank til en norsk bank kunne medføre mistanke hvis beløpet er stort og tilsynelatende ikke ha noen hensikt. Det fremgår av samtale med NORDEA⁵² at det med dette menes der den utenlandske kunden aldri har vært i Norge og heller ikke har noen som helst forbindelser med Norge, verken privat eller forretningsmessig. Hvis undersøkelserne

---

⁴⁹ Hva som omfattes av finansieringsvirksomhetsloven går frem av lovens § 1-3.

⁵⁰ Ot.prp.nr 85 (1991-92).

⁵¹ Ot.prp.nr 22 (1995-96).

⁵² Madsen, 05.02.04.

bekrefter mistanken plikter institusjonen å sende informasjon om forholdet til ØKOKRIM. Videre følger det av bestemmelsen at finansinstitusjonene ikke skal gjennomføre transaksjoner som medfører undersøkelsesplikt før ØKOKRIM er underrettet. Lovens § 5-1 pålegger straff for de som forsettlig eller uaktsomt overtrer bestemmelsene i loven, herunder undersøkelses- og rapporteringsplikten.

Bestemmelsen ble videre endret i 1996, med det formål å styrke regelverket til forebyggelse og bekjempelse av hvitvasking av penger,⁵³ slik at det skal bli mer effektivt. Det materielle innholdet i bestemmelsen ble ikke endret noe særlig. Endringene gikk for det første ut på en utvidelse av undersøkelses- og rapporteringsplikt fra å bare gjelde i forhold til visse typer av straffbare handlinger til å gjelde alle straffbare handlinger. Grunnen til dette var at behovet for å straffe i slike situasjoner var økt de senere år. Videre innebar loven en utvidelse av de ulike institusjoner som omfattes av loven fra å tidligere bare gjelde finans- og kredittinstitusjoner til å omfatte også andre institusjoner så som valutameglerforetak. Reglene ble først og fremst endret da det var påkrevd for å opprettholde forpliktelsene etter EØS-avtalen. En annen grunn var at hvitvasking av penger var et av Regjeringens satsingsområder med hensyn til tiltak mot økonomisk kriminalitet.⁵⁴ En tredje grunn var at FATF i en evalueringsrapport⁵⁵ anbefalte Norge å endre finansieringsvirksomhetsloven.

Finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 ble opphevet 1. januar 2004 da den nye hvitvaskingsloven trådte i kraft.

3.2.4 Hvitvaskingsloven

I forhold til finansieringsvirksomhetsloven § 2-17 inneholder ikke hvitvaskingsloven store forandringer materielt sett. En forskjell er at omfanget av de rapporteringspliktige ble utvidet fra først og fremst å gjelde finans- og kredittinstitusjoner til også å omfatte

---

⁵³ Se Ot.prp.nr 22 (1995-96).

⁵⁴ Se Regjeringens handlingsplan mot økonomisk kriminalitet av februar 1995.

⁵⁵ Se blant annet Ot.prp.nr 22 (1995-96), s. 6.

blant annet advokater og bilselgere. Når det gjelder innholdet av reglene vises det til det som er sagt om finansieringsvirksomhetsloven § 2-17.

Det var nødvendig å utvide kretsen av de rapporteringspliktige for å kunne bekjempe hvitvasking mer effektivt. Utviklingen av hvitvaskingshandlinger viste at også andre institusjoner var egnet, og trolig benyttet, til hvitvasking.⁵⁶ Utvidelsen førte til at det var mer naturlig å ta disse reglene inn i en egen lov. Grunnen var at de rapporteringspliktige også omfattet andre institusjoner enn finans- og kredittinstitusjoner.

En annen grunn til at det ble innført en ny lov om hvitvasking var plikten å gjennomføre rådsdirektiv 2001/97/EF om endring av rådsdirektiv 1991/308/EØF.

Den nye hvitvaskingsloven går for det første lenger enn direktivet når det gjelder utvidelsen av kretsen av de rapporteringspliktige, blant annet når det gjelder pensjonskasser. For det andre går den lenger i forhold til forhandlere av verdifulle gjenstander. Etter direktivet omfattes disse forhandlerne først når det er snakk om beløp på 15 000 Euro eller mer, tilsvarende kr. 120 000. Etter den nye hvitvaskingsloven er beløpsgrensen så lav som kr. 40 000.

3.3 Straffeloven § 317, første ledd

3.3.1 Innledning

Under dette punktet blir innholdet og rekkevidden av straffeloven § 317, første ledd presentert. En slik gjennomgang er viktig for å kunne besvare oppgavens hovedproblemstilling.

3.3.2 Bestemmelsens innhold og rekkevidde

Straffeloven § 317, første ledd lyder som følger:

---

⁵⁶ Se Ot.prp.nr 72 (2002-2003) punkt 1.

”Den som mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling, eller som yter bistand til å sikre slikt utbytte for en annen, straffes for heleri med bøter eller fengsel inntil 3 år. Som å yte bistand regnes blant annet det å innkreve, oppbevare, skjule, transportere, sende, overføre, konvertere, avhende, pantsette eller la investere utbyttet. Likestilt med utbyttet er gjenstand, fordring eller tjeneste som trer istedenfor utbyttet.”

Det er uten betydning hva slags straffbar handling det er snakk om, eller om det er snakk om en forbrytelse eller en forseelse. Det er heller ikke avgjørende at den opprinnelige handlingen ikke lenger kan straffes pga. foreldelse eller manglende nødvendig påtalebegjæring. Det eneste bestemmelsen krever er at straffbarhetsvilkårene er oppfylt.⁵⁷ Dette må imidlertid utdypes noe. Det er på det rene at lovprinsippet⁵⁸ må være oppfylt og ingen straffrihetsgrunner⁵⁹ må være til stede. Primærforbryteren må videre ha utvist tilstrekkelig skyld.⁶⁰ Bestemmelsens annet ledd gjør imidlertid unntak fra tilregnelighetsreglene. Den sier at det er heleri selv om primærforbryteren ikke kan straffes for den forutgående handlingen på grunn av straffeloven § 44 og § 46. Straffeloven § 44 sier at en handling ikke er straffbar hvis gjerningsmannen var sinnsyk eller bevisstløs. Videre sier § 46 at ingen kan straffes før man er fylt 15 år. Grunnen til dette er at handlingen som er begått er like straffverdig selv om primærforbryteren ikke kan straffes på grunn av blant annet for lav alder. Med andre ord er det snakk om en straffbar handling selv om ikke alle straffbarhetsvilkårene er oppfylt. Bestemmelsen tar videre sikte på å straffe primærforbryteren for heleri i de tilfellene hvor man ikke klarer å bevise at han har begått primærhandlingen. Typisk der A sitter med tyvegods, men det er usikkert om han har stjålet det selv eller kjøpt det av en annen. Konsekvensen av dette er at man ikke trenger å konkretisere den forutgående straffbare handlingen, det er tilstrekkelig å utelukke at utbytte stammer fra lovlig ervervede midler. Dette blir nærmere omtalt nedenfor.

---

⁵⁷ Matningsdal i *Norsk Lovkommentar*, 2002:131 note 2155.

⁵⁸ Andenæs, 1999:97-104.

⁵⁹ Andenæs, 1999:139-146.

⁶⁰ Andenæs, 1999:193-197.

Ordet ”utbytte” omfatter det som er fremskaffet ved en straffbar handling. Typisk penger fra et bankran eller tyvegods fra et tyveri. Men også utbytte som ikke er direkte knyttet til den straffbare handlingen omfattes. Dette følger av § 317, første ledd, siste punkt. Der står det at gjenstand, fordring eller tjeneste som trer i stedet for utbytte også anses som utbytte. Et eksempel vil være et smykke som er kjøpt for penger tjent på salg av narkotika. Gjenstander som er brukt under utøvelsen av den straffbare handlingen, er derimot ikke utbytte.⁶¹ Et eksempel vil være en pistol som er brukt ved et ran. Det er ikke bare fysiske gjenstander som omfattes av ”utbytte”, også ulike typer tjenester vil kunne være utbytte i lovens forstand. Dette fremgår blant annet av § 317, første ledd, siste punkt som er nevnt rett over. At bestemmelsen nevner tjenester som surrogatheleri, indikerer at også ordet ”utbytte” omfatter tjenester. Videre fremgår det av Rt.1999 s.386 at det å være passasjer i en stjålet bil omfattes. Her uttaler førstvoterende: *”Utbytte ved bilbrukstyveri er at bilen brukes til å kjøre med – til transport. Etter min mening mottar man utbytte ved å ta del i bruken av bilen, hva enten man er passasjer eller fører.”*⁶² Utbytte vil foreligge selv om den straffbare handlingen ikke har ført til noe netto utbytte.⁶³ Et eksempel er der A kjøper narkotika for kr. 500 000, og selger det videre for kr. 500 000. A har her ikke tjent noe på salget, men utbyttet er allikevel kr. 500 000. Innspart skatt ved overtredelse av skattelovgivningen og informasjon man har fått på grunn av en straffbar handling regnes også som utbytte.⁶⁴ Bistand til å sikre utbyttet av fremtidige handlinger omfattes også av bestemmelsen.⁶⁵ Videre omfattes utbytte av straffbare handlinger begått utenfor Norge. En forutsetning er at den straffbare handlingen er straffbar i det land hvor den er begått, og videre at den etter sin art er straffbar i Norge.⁶⁶ Dette blir nærmere behandlet senere under punkt 3.7.

---

⁶¹ Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 24.

⁶² Rt.1999, s. 386 på s. 387.

⁶³ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 11-12.

⁶⁴ Andenæs, 2001:296 og Rt.1997 s. 1637.

⁶⁵ Jfr. Rt.1997 s. 1637 på s. 1640-1641.

⁶⁶ Se dom av Hålogaland lagmannsrett 16 desember 1998, s. 5 (printet ut fra Lovdata) og Rt.1997 s. 1637 på s.1640.

Mottaksalternativet⁶⁷ setter straff for de som ”mottar eller skaffer seg eller andre del i utbytte av en straffbar handling”. Hensynet bak dette alternativet er at det skal være straffbart å tjene på andres straffbare handlinger.⁶⁸ Så lenge det som mottas har en direkte sammenheng med en narkotikaforbrytelse, er det uvesentlig om man mottar utbyttet før eller etter at forbrytelsen er begått.⁶⁹ Eksempelet som blir brukt i forarbeidene er der ”noen mottar et forskudd som knytter seg til et forventet utbytte ved en narkotikaforbrytelse som enda ikke er begått.” Begrunnelsen for dette var at lovgiverne ønsket at bakmenn skulle kunne straffes for heleri, der heleri er det eneste som lar seg bevise i forhold til disse. Typisk bakmannsvirksomhet er der A stjeler en bil på oppdrag for B, og selger denne til C, og B får store deler av utbytte fra salget. Alternativet tar først og fremst sikte på å omfatte de situasjoner hvor noen får penger direkte i hånden, enten det var bakmenn eller andre. Men omfatter også de tilfellene hvor pengene blir satt inn på en bankkonto.⁷⁰

Å ”skaffe seg” del i utbytte vil blant annet være der A kjøper en bil til halv pris av markedsverdien med den viten at bilen er tyvegods. Å ”skaffe andre” ble tatt inn for at reglene ikke lett skulle kunne omgås ved at A skulle kunne gi pengene, han mottok for å hjelpe B med å selge bilen, til sin hustru.

Den som mottar tyvegods som gave omfattes av alternativet.⁷¹ Etter bestemmelsen er det ikke noe krav at man mottar utbytte fra primærforbryteren. Man kan straffes for heleri, selv om man er den tiende personen som kjøper det stjålne maleriet med viten om at det er stjålet, eller burde visst det. Dette kalles kjedeheleri. Man kan ikke straffes for kjedeheleri dersom man er i god tro i forhold til kjøpet, og heller ikke de som kjøper maleriet etter denne kan straffes.⁷²

---

⁶⁷ Andenæs, 2001:204.

⁶⁸ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 14.

⁶⁹ Ot.prp.nr 45 (1987-88), s. 15.

⁷⁰ Matningsdal i Norsk Lovkommentar, 2002:130 note 2153.

⁷¹ Andenæs, 2001:208.

⁷² Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s. 26.

Bistandsalternativet⁷³ setter straff for de som ”yter bistand til å sikre slikt utbytte”. Å yte bistand vil si at du begår en handling som er til hjelp for å sikre utbytte.⁷⁴ For eksempel der A skjuler den stjålne bilen for B i sin garasje, slik at politiet ikke finner den. Man kan straffes selv om handlingen ikke er til hjelp. For eksempel der B investerer utbytte til A i aksjer, men aksjespekulasjonen ble mislykket. Et annet eksempel er der A har sagt seg villig til å selge det stjålne maleriet for B, men mislykkes med å finne en kjøper. A kan da straffes, men bare for forsøk på heleri. Helerihandlingen er ikke fullbyrdet.

Ikke enhver befatning med utbytte er straffbart, den må bidra til å sikre utbytte. Med andre ord må det gjøres vanskelig for politiet å spore opp utbytte. Et eksempel som ofte blir brukt er der en bilmekaniker reparerer motoren på en stjålet bil.⁷⁵ Dette er ikke straffbart etter § 317. Omlakkerer han den og bytter skilter, faller dette innenfor § 317. Loven omfatter kun hjelp som er avtalt etter at primærforbrytelsen er begått. Et eksempel er der A stjeler et maleri, og deretter henvender seg til B og spør om han er villig til å kjøpe det. Dersom B går med på det, kan han straffes for heleri. Dette fremgår ikke direkte av bestemmelsen, men følger av alternativene som er brukt i bestemmelsen. Blant annet er ”sende” og ”investere utbyttet” brukt, dette er handlinger som kun kan begås i ettertid.

Hvitvasking av eget utbytte omfattes ikke. Dette kommer til uttrykk i bestemmelsen ved at det straffbare er formulert som en bistandshandling. Man kan jo ikke yte bistand til seg selv. Ofte vil det å motta utbytte være første stadiet i hvitvaskingsprosessen. Men man snakker ikke om å ”motta” hvis det er primærforbryteren som sitter med utbytte. ”Mottar” innebærer at man får det fra noen andre. Begrunnelsen til at hvitvaskingshandling av eget utbytte ikke er straffbart drøftes nedenfor.

Bestemmelsen har videre en ikke-uttømmende liste over handlinger som anses som bistand. At listen ikke er uttømmende vil si at de opplistede handlingene ikke er de

---

⁷³ Andenæs, 2001:204.

⁷⁴ Matningsdal i *Norsk Lovkommentar*, 2002:131 note 2156.

⁷⁵ Se blant annet Andenæs, 2001:211.

eneste som kan karakteriseres som bistand, også andre handlinger vil kunne omfattes. Det avgjørende er om handlingen kan karakteriseres som en bistandshandling.⁷⁶ Dette kan illustreres med et eksempel. En av de vanligste måtene å hvitvaske penger på er å benytte seg av falske eksport- og importpapirer. Man oppgir mindre enn man faktisk eksporterer og eier, importør eller transportør deler overskuddet. Eller at man oppgir at man eksporterer mer enn det som eksporteres, og bruker differansen til å sette i omløp penger som man har skaffet seg ved illegal virksomhet.⁷⁷ Hvis A hjelper B med å forfalske papirene, vil dette være bistand i lovens forstand, og omfattes av bestemmelsen, selv om det ikke går direkte inn under lovens ordlyd.

”Innkreve” vil si ”å drive inn betaling for en straffbar handling.”⁷⁸ Et eksempel er der B hjelper A med å kreve inn penger fra C, som skylder A penger for kjøp av narkotika fra A.

”Oppbevare” vil blant annet omfatte der A oppbevarer det stjålne maleriet for B hjemme hos seg, eller et annet sted hvor A har maleriet ”under direkte varetekt eller stadig oppsyn”.⁷⁹

”Skjule” vil ofte være det samme som ”oppbevare”. Om man kaller det ene eller det andre, kommer an på den faktiske situasjonen. Hvis politiet er på jakt etter A og B har utbytte hjemme hos seg for å unngå at politiet finner det, vil man trolig bruke ordet ”skjule”. Der B oppbevarer utbytte for A da han ikke vil ha det hjemme hos seg, men politiet ikke er på spor av han, vil man trolig bruke ”oppbevare”.

”Transportere” vil si å flytte utbyttet fra et sted til et annet, for eksempel å reise med utbyttet fra Norge til England.

---

⁷⁶ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s.15 og 26.

⁷⁷ <http://www.verdensmagasinetx.no/Artikler/491.html>.

⁷⁸ Matningsdal i Norsk Lovkommentar, 2002:131 note 2158.

⁷⁹ Ot.prp.nr 45 (1987-88), s. 22.

Alternativet å "sende" omfatter blant annet der utbyttet legges i bagasjen til en som ikke er klar over at dette skjer. Også det å overføre penger fra en bankkonto til en annen omfattes.⁸⁰

"Overføre" vil, i likhet med "sende", først og fremst gjelde de situasjoner hvor A overfører penger fra en konto til en annen.

"Konvertere" vil typisk være å bytte ut en fordring med en annen.⁸¹

"Avhende" og "pantsette" er blant annet der A selger den stjålne bilen til B, og der A pantsetter den stjålne bilen.

Det siste alternativet "å la investere" betyr "*å hjelpe til med å plassere penger/verdier med sikte på å oppnå avkastning eller verdistigning.*"⁸² Investering vil typisk være kjøp av verdipapirer. Å sette pengene i banken er en form for investering. Også investering i annen straffbar virksomhet vil kunne omfattes.⁸³ Et eksempel her vil være investering i terrorvirksomhet.

3.4 Hvitvasking av eget utbytte som en del av primærhandlingen

3.4.1 Innledning

Ved revideringen av straffeloven § 317, første ledd i 1993, ble hvitvasking av eget utbytte ikke gjort straffbart. Begrunnelsen var at disse handlingene ble ansett som en naturlig del av primærforbrytelsen, og dermed omfattet av denne.⁸⁴ Under punkt 3.4.2 drøftes det om begrunnelsen fortsatt holder mål, eller om det er forhold ved hvitvaskingshandlingen som tilsier at den ikke burde omfattes av primærhandlingen.

---

⁸⁰ Se fotnote 79.

⁸¹ Se Ot.prp.nr 53 (1992-93), s.26.

⁸² Se fotnote 79.

⁸³ Se Ot.prp.nr 45 (1987-88), s. 22.

⁸⁴ *Dyrnes*, 02.03.04.

3.4.2 Primærhandlingen og hvitvasking av eget utbytte

Lovgiverne anser all etterfølgende befatning med eget utbytte som en naturlig del av primærforbrytelsen. Det være seg enten der A kun sitter med utbyttet i sin besittelse eller der han har hvitvasket utbyttet. I begge tilfellene kan A kun straffes etter straffeloven § 162 for narkotikaomsetningen. At A kun sitter med utbyttet i sin besittelse anses normalt ikke som noen hvitvaskingshandling.⁸⁵ At den etterfølgende befatning i slike tilfeller omfattes av primærforbrytelsen og at man av den grunn ikke straffes for den, er ikke betenkelig, da dette er en direkte konsekvens av primærhandlingen. Ved å selge narkotika mottar man penger, og man får da dette i sin besittelse. Det er videre ikke betenkelig da man ikke gjør noe mer med utbyttet enn å ha det i sin besittelse.

Når det gjelder hvitvaskingshandlinger er situasjonen en noe annen. Her gjør primærforbryteren noe mer med utbyttet enn bare å ha det i sin besittelse. Han foretar ulike handlinger for å hvitvaske utbyttet. Et illustrerende eksempel er der A sitter med kr. 500 000 fra salg av narkotika. Han bestemmer seg for å hvitvaske pengene. A som er selvstendig næringsdrivende velger å opprette en konto i utlandet under falskt navn. Deretter forfalsker han en leieavtale ved å forhøye leiesummen, deretter betales deler av ”leien” fra den opprettede kontoen i utlandet. Det opprinnelige utbyttet fra narkotikasalget fremstår nå som tjent på lovlig måte gjennom firmaet til A. Det er i denne sammenheng uvesentlig hvor langt i hvitvaskingsprosessen forbryteren er kommet. Det avgjørende er at det A gjør i ettertid er langt mer straffverdig enn kun å ha utbyttet i sin besittelse. Men jo lenger ut i prosessen man er jo mer straffverdig er handlingen. Et annet argument for at hvitvaskingshandlinger er straffverdig, i tillegg til primærforbrytelsen, er Rt.1998 s.442. Her ble A dømt til fengsel i 3 år for grov skatteunndragelse. Betydelige midler var unndratt beskatning i Norge ved investeringer og transaksjoner utenlands. Ved straffeutmålingen ble det blant annet lagt vekt på at A hadde investert utbyttet i et lukket internasjonalt investeringssystem med forgreninger til skatteparadiser som Bahamas og Cayman Island. At det her ble lagt vekt på selve hvitvaskingshandlingen følger av ligningsloven⁸⁶ § 12-2 nr.2.⁸⁷ Dommen viser at

---

⁸⁵ Se punkt 1.4.2.

⁸⁶ Lov om ligningsforvaltning av 13 juni 1980 nr 24. Heretter kalt ligningsloven.

hvitvaskingshandlingen i forhold til primærforbryteren blir brukt som et straffeskjerpene moment. Noe som kan tale for at lovgiverne, i forhold til ligningsloven, og Høyesterett anser hvitvaskingshandlingen som straffverdig. På den annen side må det nevnes at det ikke foreligger mange rettsavgjørelser der dette kommer til uttrykk. Dette kan tale for at det ikke har blitt en etablert rettspraksis for at hvitvaskingshandlinger med eget utbytte er straffeskjerpene, eller med andre ord mer straffverdig. Men da dette er kommet til uttrykk i en Høyesterettsdom er mulighetene store for at flere lignende dommer blir avsagt. Uansett om det ikke er etablert noen rettspraksis rundt dette, vil dommen uansett kunne brukes som et av flere argumenter for at hvitvaskingshandlinger er straffverdige, og av den grunn burde være straffbare etter straffeloven § 317, første ledd og ikke anses som en del av primærhandlingen.

Videre har hvitvaskingshandlingene ikke direkte noe med primærforbrytelsen å gjøre, men det er snakk om handlinger som primærforbryteren velger å begå etter primærhandlingen. Hvitvaskingshandlingen er med andre ord ikke en nødvendig konsekvens av primærforbrytelsen, men ønskelig. Dette taler for at hvitvaskingshandlinger ikke er en naturlig del av primærhandlingen, men en selvstendig straffbar handling, og av den grunn burde være straffbar etter straffeloven § 317, første ledd.

Når primærforbryteren hvitvasker penger, brytes ofte andre straffebud enn ved selve primærlovbruddet. I eksempelet over forfalsker A en leieavtale, dette er brudd på kapittel 18 i straffeloven. At primærforbryteren her bryter andre straffebud gjør den etterfølgende befatning med utbytte mer straffverdig enn der primærforbryteren kun sitter med utbytte i sin besittelse. På den annen side kan man her si at dersom hvitvaskeren bryter andre regler under hvitvaskingsprosessen, og blir straffet for dette er det ikke nødvendig å straffe for hvitvasking ev eget utbytte i tillegg. Dette er ikke tilfellet. Hvitvaskingen i seg selv er en annen handling enn selve forfalskningen. Dette utdypes ikke nærmere, da det ikke er nødvendig for oppgaven.

---

⁸⁷ Se Rt.1998 s.442, på s.443.

Det er ofte primærforbryterne som er pådriverne bak hvitvaskingen. Det er de som setter i gang selve hvitvaskingsprosessen, enten der de hvitvasker selv eller engasjerer andre til å hjelpe dem. Dette kan illustreres ved et eksempel fra rettspraksis. I en dom fra Gulating lagmannsrett⁸⁸ ble tiltalte kontaktet via e-post fra Nigeria, hvor det ble sagt at et pengebeløp måtte investeres i utlandet, hvis ikke tok den nigerianske stat dette. At det er primærforbryteren som tar initiativ til hvitvaskingshandlingen gjør denne etterfølgende handlingen særlig straffverdig i forhold til ham. Primærforbryteren burde etter dette få en høyere straff enn han vil få etter dagens lovgivning, da han kun straffes for primærforbrytelsen.

Dersom hvitvasking av eget utbytte ikke blir gjort straffbart, vil flere straffverdige handlinger gå klar av loven. Dette vil kunne gi gale signaler, blant annet da man ikke straffes for handlinger som er svært samfunnsskadelige og straffverdige.

Ofte er det ulike interesser⁸⁹ som krenkes når det gjelder primærforbrytelsen og den etterfølgende hvitvaskingshandlingen. Der A stjeler et maleri er det eierens eiendomsrett som blir krenket. Der A hvitvasker pengene er det offentlige interesser som blir krenket, da hvitvasking er samfunnsskadelig.⁹⁰ I straffeprosessen, når det gjelder forholdet mellom tiltale og dom, kan retten bare dømme etter straffebestemmelser som beskytter samme interesse som den straffebestemmelse tiltalen gjelder.⁹¹ Motsetningsvis kan de ikke dømme etter straffebestemmelser som beskytter ulike interesser. Begrunnelsen er at man ser handlingene som separate og ulike typer handlinger. Dette gjelder ikke det som er problemet her, men kan brukes som et argument for at det er snakk om to straffbare handlinger og ikke en. Det samme gjelder innen strafferetten, sett i forhold til konkurransreglene.⁹² Reglene kommer inn der A har begått en eller flere straffbare handlinger, og spørsmålet er om A skal straffes for ett eller flere straffbare forhold. Reglene gir oss ikke svar på om primærhandlingen og den

---

⁸⁸ Dom av Gulating lagmannsrett 9. oktober 2003.

⁸⁹ For en nærmere behandling se *Hov*, 1999, bind II:308-312.

⁹⁰ Se innledningsvis 1.1.2.

⁹¹ For en nærmere behandling se *Hov*, 1999, bind I:375-376.

⁹² For en nærmere behandling av reglene se *Andenæs*, 1999:332 flg.

etterfølgende hvitvaskingshandlingen er ett straffbart forhold eller flere, men de blir brukt kun som et argument i denne sammenheng. Dersom en forbryter har begått flere ulike handlinger, for eksempel voldtekt, tyveri og promillekjøring, er utgangspunktet at hvert lovbrudd blir sett på som ett selvstendig straffbart forhold. Begrunnelsen er at det her er ulike forbrytelser som er begått, og ulike interesser krenkes. Det er altså ikke snakk om samme type handling. Dersom man bruker de samme prinsippene, som er brukt innen straffeprosessen og strafferetten, i forhold til primærforbrytelsen og hvitvaskingshandlingen, taler det for at det her er snakk om to selvstendige straffbare forhold. Grunnen er at der A stjeler en gjenstand krenkes eierens eiendomsrett. Men der A bestemmer seg for å hvitvaske utbyttet, for eksempel ved bruk av finansinstitusjonenes tjenester, er det finansinstitusjonens interesser som krenkes og ikke eieren av den stjålne gjenstanden. Dette taler for at hvitvasking av eget utbytte ikke burde omfattes av primærhandlingen.

3.5 Effektivitet og hvitvasking av eget utbytte

3.5.1 Innledning

Enhver lovbestemmelse utarbeides med tanke på å være så effektiv som mulig. Med dette menes først og fremst at det er ønskelig at bestemmelsens formål oppnås. Formålet bak straffeloven § 317, første ledd er å bekjempe hvitvaskingshandlinger. I den sammenheng er det ønskelig at bestemmelsen omfatter flest mulige hvitvaskingshandlinger. Under dette punktet ser jeg nærmere på konsekvensene av at hvitvasking av eget utbytte ikke er straffbart etter straffeloven § 317, første ledd. Under punkt 3.5.2 er det den økende bruken av hvitvasking over internett som står sentralt. Under punkt 3.5.3 er det hvitvaskingshandlinger som ligger nært opp til straffeloven § 12, men som faller utenfor, som står sentralt.

3.5.2 Hvitvasking av eget utbytte over internett

Teknikkene for hvitvasking av utbytte er mange, enten ved å investere utbytte i fast eiendom eller antikviteter, kjøpe kvitteringer for vinnerlodd eller investere penger i et

legalt firma, i form av aksjer.⁹³ Felles for de fleste teknikkene er at det krever en eller flere medhjelpere, for eksempel en eiendomsmegler ved kjøp av hus og en advokat ved kjøp av aksjer. Disse kan enten fortsettlig eller uaktsomt sies å hvitvaske penger for forbryteren. At de fleste teknikkene krever en hjelper, har straffeloven § 317, første ledd tatt høyde for og straffer de som ”yter bistand til å sikre slikt utbytte for en annen”. Dette ble sett på som en effektiv og tilstrekkelig måte å bekjempe hvitvaskingshandlingen på. Men hva der primærforbryteren hvitvasker utbytte uten hjelp fra andre, og mulighetene for å bli tatt er små?

Det er på det rene at hvitvasking kan gjøres av forbryteren selv uten hjelp fra andre. For eksempel vil A som eier en kolonialforretning og er den eneste ansatte, kunne skjule pengene fra spritsmugling ved å oppgi at han har solgt mer enn han har. Konsekvensen er at A kan oppgi en høyere inntekt enn den aktuelle. De ”svarte” pengene fremstår tilsynelatende som tjent på lovlig måte.

Et annet eksempel er der primærforbryteren hvitvasker utbytte ved hjelp av internett. Det er usikkert i hvor stor skala hvitvasking over internett skjer. Det mangler dokumentasjon når det gjelder bruk av internett ved hvitvasking av penger. Derimot har vi tilstrekkelig kunnskap om internett og de muligheter det åpner for når det gjelder mulighetene til å hvitvaske. For å kunne hvitvaske over nettet trenger man en pc. Tidligere var internett kun beregnet på forskning⁹⁴ og ikke alle hadde adgang. I de senere årene har internett blitt tilgjengelig for alle, og den teknologiske utviklingen har gått fort. Fler og fler forstår hvilke muligheter internett gir dem, blant annet til å kjøpe varer og betale regninger over nettet. Dessverre er det ikke bare lovlydige som bruker internett, men flere ser sitt snitt til å utnytte internett og de opplysningene som florerer der. Det er ikke bare hvitvasking som er aktuelt på internett, men også handlinger som blant annet består i å lure til seg fortrolig informasjon og deretter utnytte denne. Et eksempel her er ulovlig tilegnelse av PIN-koder som man bruker for å tappe kontoen for penger. I denne sammenheng er det bare hvitvasking som blir behandlet nærmere, da det ikke er nødvendig å se på andre straffbare forhold for å besvare problemstillingen.

---

⁹³ Se Nerdal, høst 2003: *Hvitvaskingsteknikker*, spesialoppgave (10 vt) ved Det juridiske fakultet, Uio.

⁹⁴ <http://www.nso.no/no/pub/hverpub/rapp/webkrim/webkrim.htm> s.1.

Et viktig poeng er at hvitvaskeren må ha kontroll over den virksomheten som skal brukes for å hvitvaske utbytte, enten dette er han selv eller eventuelle medhjelpere.

Betalingsbelagte tjenester på internett er tilsynelatende velegnet til å hvitvaske penger. Inntektene fra slike tjenester oppstår ved at kundene betaler for å bruke siden.

Betalingen skjer typisk ved at kunden oppgir et kredittkortnummer, kortet blir belastet for det beløp tjenesten måtte koste. Det er anonymt å bruke disse betalingsbelagte tjenestene, slik at det er muligheter for hvitvaskeren å gå inn på sin egen side og bli belastet beløpet, uten at noen vet hvem det er som har vært inne på siden. Når dette er gjort fremstår pengene, som i utgangspunktet var ”svarte”, som penger opptjent på en legal måte: overskudd fra internett-tjenesten. Det koster ikke mye å opprette en slik betalingsbelagt tjeneste på nettet, kun betaling for leie for plass på internett. Utleier av siden spør ikke om identiteten til hvitvaskeren så lenge han stiller sikkerhet for leiebetalingen. Videre må leieren regne med noen små beløp i skatter og avgifter.⁹⁵

Hvitvasking over internett er meget lukrativt, først og fremst fordi man kan være anonym. En annen grunn er at man kan utføre hvitvaskingshandlingen uten hjelpere. Etter at hvitvaskingsloven trådte i kraft vil det trolig bli noe vanskeligere å skaffe seg medhjelpere, men ikke umulig. En tredje grunn er at man slipper å oppsøke ulike institusjoner som man ellers ville ha måtte gjort.

Dette kan illustreres ved å se nærmere på de ulike fasene i en hvitvaskingsprosess. Som nevnt tidligere kan man si at denne prosessen består av tre ulike faser: plassering, tilsløring og integrering.⁹⁶ Ofte skjer hvitvaskingen i de tre fasene hver for seg. Det første A må gjøre er å sette pengene inn på en bankkonto, noe som ofte gjøres i utlandet. Grunnen er at enkelte land ikke har en like streng lovgivning når det gjelder hvitvasking som Norge. Dette kalles ”plassering”. Dette må gjøres enten om man velger å hvitvaske over internett eller ikke. Deretter må utbyttet flyttes på, ofte gjerne i mindre summer, eller ved kjøp av fast eiendom. Dette er nødvendig for å tilsløre sammenhengen mellom primærhandlingen og utbyttet. Hvis A ønsker å investere utbyttet i fast eiendom, må han oppsøke en eiendomsmegler. Etter at hvitvaskingsloven

---

⁹⁵ Se notat om forskning om økonomisk kriminalitet;
<http://program.forskningsradet.no/oekrim/bakgrunn.html>

⁹⁶ *Blunden*, 2001:20-25.

trådte i kraft 1. januar 2004 skal mistenkelige transaksjoner undersøkes og rapporteres. Før denne loven var det nok lettere å få med seg advokater på selve hvitvaskingen, slik at de "latet" som om de ikke så hva som foregikk. Dersom A velger internett til hvitvaskingen, består denne fasen i at den opprettede kontoen blir trukket for ulike beløp som betaling for besøk av A's egen internettside. Til dette trengs ingen medhjelpere. Dette kalles "tilsløring". Til slutt må A selge eiendommen. Grunnen er at utbyttet skal fremstå som tjent på legal måte, nemlig gjennom salg av fast eiendom. Deretter kan A bruke utbyttet på det legale markedet uten at noen skal bli mistenkelig. Ved bruk av internett vil utbytte fremstå som inntekter fra A's Internettside. Pengene er hvitvasket. Dette kalles "integrering". Etter dette ser vi at ved å hvitvaske over internett slipper man å måtte oppsøke flere institusjoner og personer for å hvitvaske pengene. Noe som medfører at hvitvaskingsprosessen går fortere og er mindre risikabel da man ikke nødvendigvis trenger å trekke inn noen medhjelpere. Forbryteren kan sitte hjemme i sin egen stue mens han utfører hvitvaskingen. Siden det er blitt vanskeligere å hvitvaske penger ved bruk av medhjelpere, vil man stadig lete etter andre metoder å hvitvaske på, og når internett åpner for å gjøre dette selv, taler mye for at omfanget vil øke.

Dersom fler og fler primærforbrytere benytter seg av internett for å hvitvaske utbyttet, vil mange straffverdige⁹⁷ handlinger gå klar av loven, dersom dette ikke blir gjort straffbart. Men dette er handlinger som uansett ikke omfattes av loven i dag, uavhengig av hvordan utbyttet hvitvaskes. Primærforbryteren straffes ikke for hvitvasking av eget utbytte etter straffeloven § 317. Poenget er derimot at internett åpner for hvitvaskingshandlinger uten hjelpere. Det er da ingen som kan straffes for handlingen. Og dersom bruken av internett øker, og færre medhjelpere blir brukt, vil straffeloven § 317 miste mye av sin effektivitet. Dette taler for at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart. På den annen side vil det trolig kun i enkelte tilfeller bli aktuelt å anvende straffeloven § 317 i disse tilfellene, nettopp fordi internetttjenestene er anonyme og av den grunn gjør det vanskelig å finne ut om hvem som har hvitvasket eller om man i det hele tatt har gjort det. Men selv om ikke alle tilfellene oppklares, taler det for i denne sammenheng å gjøre hvitvasking av eget utbytte straffbart. Dette gjelder selv om det bare er et mindretall av sakene som blir oppklart. Generelt vil det være umulig å oppdage alle hvitvaskingshandlinger. Og så lenge en endring kan føre til at noen flere saker blir oppdaget, og straffet for etter straffeloven § 317 enn før endringen, vil det

---

⁹⁷ Se punkt 3.4.2.

være ønskelig med en endring. Videre vil det trolig medføre at straffeloven blir mer effektiv. Dersom hvitvasking av eget utbytte blir gjort straffbart, vil dette kunne virke avskrekkende på potensielle lovbrutere. Dette gjelder ikke spesielt hvitvasking over internett, men mer generelt alle typer hvitvaskingshandlinger. Mange vil trolig fortsatt hvitvaske eget utbytte. Men hvis selv bare noen få velger å avstå fordi man kan få en høyere straff, er man kommet nærmere oppnåelsen av formålet bak straffeloven § 317 om å bekjempe hvitvaskingshandlinger.

Til slutt nevnes det at selv om vi i dag ikke har tilstrekkelig kunnskaper om internett, i forhold til hvitvasking av utbytte, så er det mye som tyder på at dette vil endre seg. Slik utviklingen går, vil vi trolig innen noen få år ha bedre metoder for å spore opp hvitvaskere på internett. Dette blir det gjort uttrykk for i en rapport av Georg Apenes,⁹⁸ hvor det blir sagt at det trolig innen noen år vil være umulig å kommunisere anonymt elektronisk. For å oppnå dette blir det videre sagt at en mulighet er å pålegge telebransjen å holde oversikt over hvem som er abonnent og ha troverdige abonnentregistre. Selv om dette skulle bli tilfellet om noen år, så taler forholdene per i dag for å straffe for hvitvasking av eget utbytte.

3.5.3 Effektivitet og forhold knyttet opp mot straffeloven § 12

Ofte blir straffbare handlinger begått utenfor Norge, enten av nordmenn eller utlendinger. Straffeloven § 12 omfatter tilfeller både der nordmenn og utlendinger har begått en straffbar handling i utlandet. Nordmannen, A, dreper B i Sverige. Tyskeren, C, dreper en nordmann, D, i Ungarn. Det fremgår av straffeloven § 12 om disse handlingene kan straffeforfølges i Norge. Det er her snakk om straffelovens stedlige virkeområde, og om norske domstolars kompetanse i straffesaker.⁹⁹

Det er bare i forhold til enkelte typer handlinger at bestemmelsen får anvendelse, typisk er forbrytelser mot statens selvstendighet og sikkerhet i kapittel 8 i straffeloven. Hvis ikke handlingen går inn under oppramsingen, kan man ikke straffeforfølge forholdet i

---

⁹⁸ Se Apenes, 2001:1. Sidetallet refererer seg til sidetallet som fremgår på utskrift fra internett.

⁹⁹ Matningsdal i *Norsk Lovkommentar*, 2002:35 note 48.

Norge. Alle handlingene som er nevnt i straffeloven § 12 nr. 3 og 4 har det til felles at de krenker norske interesser. Grunnen er at det er liten grunn til å forfølge handlinger foretatt i utlandet når de krenker andre staters interesser.¹⁰⁰

Er en handling begått i utlandet og utbytte fra denne hvitvaskes i Norge er det et spørsmål om straffeloven § 317 kommer til anvendelse på den etterfølgende befatning. For at den skal gjøre det, er det et vilkår at den forutgående handlingen kan anses som straffbar. Og da denne er begått i utlandet kommer straffeloven § 12 til anvendelse. Ved anvendelsen av straffeloven § 12 i denne sammenheng, er ikke spørsmålet om primærhandlingen kan straffeforfølges i Norge. Spørsmålet blir om handlingen kan anses å være straffbar i henhold til straffeloven § 317. Rt.1997 s.1637 er illustrerende i denne sammenheng. Saken gjaldt skatteunndragelse i Russland. Tiltalte, som var nordmann, ga bistand for å sikre utbyttet for de russiske skatteunndragerne. Tiltalte ble dømt for hvitvasking. Skatteunndragelsen ble sett på som en straffbar handling etter § 317 da handlingen var straffbar i Russland og etter sin art straffbar i Norge.¹⁰¹ Situasjonen stiller seg noe annerledes der nordmannen selv begår skatteunndragelsen. Det er på det rene at Norge kan straffeforfølge handlinger som er begått av nordmenn i utlandet, dette følger av nasjonalitets- og personalprinsippet. Prinsippet innebærer at staten utøver jurisdiksjon over egne borgere og personer med bopel i riket både der handlingen er begått i riket eller utenfor.¹⁰² Prinsippet gjelder ikke der handlingen ikke krenker norske interesser.¹⁰³ Vi kan tenke oss tilfellet der nordmannen A har en bedrift i Russland, og han plikter å betale skatt til den russiske stat. A begår skatteunndragelse, og reiser til Norge for å hvitvaske utbytte. Selve skatteunndragelsen er ikke straffbar i Norge, da handlingen ikke er utøvd mot den norske stat, men mot den russiske. Heller ikke hvitvasking av eget utbytte er straffbart. Nordmannen kan i dette tilfellet reise hjem til Norge og hvitvaske utbyttet uten at han kan bli straffet i Norge for noen av handlingene. Dette er klart et hull i den norske lovgivningen, og det er tydelig et behov

---

¹⁰⁰ Andenæs, 1999:502.

¹⁰¹ Dommens side 1640.

¹⁰² Slettan, 1997:101.

¹⁰³ Andenæs, 1999:502.

for å kunne straffe for hvitvasking av eget utbytte i slike tilfeller.¹⁰⁴ Hvis ikke vil flere straffverdige forhold gå klar av loven, noe som ikke er ønskelig. Det må det nevnes at det er usikkert i hvor stor grad dette skjer.¹⁰⁵ Men da mulighetene er der og folk er klar over det, er det mye som tyder på at det skjer og vil fortsatt skje i fremtiden. Dette taler for at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart. At det er ønskelig med en slik endring er også nevnt i et nytt lovforslag til straffeloven, hvor det sies at det må vurderes om hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart, blant annet nettopp på grunn av tilfellene som ikke omfattes av straffeloven § 12.¹⁰⁶ Til slutt må det påpekes at dette gjelder kun i forhold til fiskalforbrytelser. Der nordmannen A dreper B i utlandet kan han fortsatt straffes i Norge. Grunnen er at her er det snakk om en annen type handlinger, som ikke krenker noen enkelt stats interesser.

3.6 Anvendelsen av straffeloven § 317, første ledd

3.6.1 Innledning

Domstolenes anvendelse av en lovbestemmelse er av stor betydning for dens forståelse, og om den oppnår sitt formål i praksis. Under punkt 3.6.2 behandles domstolenes tolkning av beviskravet i forhold til straffeloven § 317, første ledd. Under punkt 3.6.3 drøftes domstolenes anvendelse av beviskravet, og om det er noe her som taler for at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart.

3.6.2 Beviskravet i forhold til § 317, første ledd

For å kunne bli straffet etter straffeloven § 317 må utbytte stamme fra en forutgående straffbar handling. At den forutgående handling må være straffbar innebærer at den er straffbar etter norsk rett, med andre ord må straffbarhetsvilkårene være oppfylt, med unntak fra tilregnelighetskravet.¹⁰⁷ I praksis har det vist seg å være problematisk å bevise at det foreligger en forutgående straffbar handling. Kreves det at

---

¹⁰⁴ Dyrnes, 02.03.04.

¹⁰⁵ Dyrnes, 02.03.04.

¹⁰⁶ NOU 2002:4, kap 9 § 21-9, s. 308.

¹⁰⁷ Matningsdal i *Norsk Lovkommentar*, 2002:31 note 2155.

påtalemyndighetene fører bevis for at utbyttet stammer fra en bestemt straffbar handling, eller er det tilstrekkelig at det er bevist at utbyttet stammer fra en eller annen straffbar handling uten å konkretisere det noe nærmere? Med andre ord må det føres bevis for at utbyttet stammer fra et bestemt narkotikasalg eller er det tilstrekkelig å bevise at utbyttet stammer fra illegale kilder? Dette har blitt behandlet i en artikkel i Lov og Rett av Dyrnes.¹⁰⁸ Hun spør hvorvidt det må oppstilles et konkretiseringskrav.

Det følger av artikkelen i Lov og Rett at de fleste rettskildene, blant annet forarbeidene til § 317¹⁰⁹ og teori, taler for at det ikke kan innfortolkes et konkretiseringskrav i § 317. Enkelte dommer blir behandlet i det følgende, for å se om rettspraksis gir uttrykk for det samme som de andre rettskildene, flere av disse er omhandlet i artikkelen i Lov og Rett.

Rt.1997 s. 1637 gjelder medvirkning til skatteunndragelse i Russland. Tiltalte A stilte sin bankkonto til disposisjon ved en pengetransaksjon hvor fire russere skulle være mottakere av et pengebeløp. Beløpet var på kr. 518 000 og overføringen var et ledd i en skatteunndragelse i Russland. A utarbeidet en fiktiv leieavtale hvor han leide ut en leilighet til X, og det skulle utbetales et forskudd på leien med kr. 518 000. A beholdt et mindre beløp som vederlag for medvirkningen, og resten av beløpet ble, i mindre summer, overført til de fire russerne over en kortere periode. Problemet for domstolen var her, blant annet om spart skatt ved skatteunndragelse er ”utbytte” av en straffbar handling, noe de kom til at det var. Videre var det spørsmål om § 317 fikk anvendelse fordi hvitvaskingen gjaldt utbytte av en straffbar handling begått i utlandet. Høyesterett kom til at § 317 fikk anvendelse her. Og til slutt var det spørsmål om § 317 gjaldt bistand til fremtidige straffbare handlinger, noe Høyesterett kom til at den gjør. I denne saken var det på det rene at det var begått en straffbar handling i Russland, men problemet var om § 317 fikk anvendelse. I dommen blir det ikke nevnt noe om et eventuelt konkretiseringskrav da dette ikke var noe problem i saken. Men Dyrnes er av den oppfatning at uttalelsene i dommen på side 1639 om hensynet til straffebudets effektivitet kan tale for at Høyesterett forutsatte at loven slik den nå lyder, ikke har noe

---

¹⁰⁸ Dyrnes, 2001:346-356.

¹⁰⁹ Ot.prp.nr 53 (1992-93).

konkretiseringskrav.¹¹⁰ Grunnen til dette er at heleri og hvitvasking foregår ofte over landegrensene, noe som gjør det vanskeligere å spore opp omstendighetene rundt den forutgående straffbare handling, da utbytte som regel har gått gjennom flere ledd i flere land før det havner hos den tiltalte i Norge. Et konkretiseringskrav vil her gjøre at § 317 sjelden vil få anvendelse, og bestemmelsen mister mye av sin hensikt; å bekjempe den forutgående handlingen og den etterfølgende befatning med utbytte.

Dom av Hålogaland lagmannsrett 16. desember 1998 gjelder en mann, A, som ytte bistand med hvitvasking av penger for russiske statsborgere. Bistanden gikk blant annet ut på å opprettelse av konto hvor A satte inn kontanter han hadde mottatt av russerne. Deretter opprettet A en uriktig avtale til fordel for et russisk selskap om kredit pålydende summen av kontantene han mottok. Dette skjedde to ganger, pengene var henholdsvis utbytte av utroskap mot et russisk selskap og inntekter i Russland som ble hold skjult for russiske skattemyndigheter, og /eller var utbytte av en annen straffbar handling. Saksforholdet ligner her på saksforholdet i Rt.1997 s.1637, men problemene var allikevel forskjellige i de to sakene. Det blir sagt i dommen¹¹¹, at for å kunne dømme for overtredelse av § 317 må påtalemyndigheten føre bevis for at straffbarhetsvilkårene er oppfylt for den forutgående straffbare handlingen. Videre blir det sagt; ”Det er imidlertid ikke nødvendig å konkretisere hvilken straffbar handling som er begått eller hvem som har begått den, men det må bevises at opprinnelsen til de aktuelle midler ikke er lovlig.” Her blir det sagt mer direkte hva som kreves etter loven enn i den foregående saken. Det foreligger ikke noe konkretiseringskrav og påtalemyndigheten må bevise at midlene ikke er ervervet på lovlig måte.¹¹²

I dom avsagt av Agder lagmannsrett 24. november 1999 ble tiltalte frikjent da retten mente at påtalemyndigheten ikke hadde ført tilstrekkelig bevis for at et pengebeløp tiltalte oppbevarte i hanskerommet på sin bil var utbyttet av en straffbar handling. Her var det uklart hvor pengene kom fra. Det som talte for at de stammet fra narkotikahandel var blant annet beløpets størrelse, kr. 40 000, at de ble oppbevart i bilen

---

¹¹⁰ Dyrnes, 2001:352.

¹¹¹ Side 4 og 5. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

¹¹² Dyrnes, 2001:353.

i poser, at sammen med pengene ble det funnet et mindre kvantum med amfetamin og at tiltalte tidligere var domfelt for kjøp og erverv av hasjisj og amfetamin. Her virker det som om beviskravet er strengt; det trengs meget sterke og klare bevis for at man kan bli dømt i et slikt tilfelle. Det kan tilsynelatende virke som om dommen gir uttrykk for at det er et konkretiseringskrav, men ved en nærmere gjennomgang av dommen stemmer ikke dette. Uttrykket ”utbytte av en straffbar handling” blir mye brukt,¹¹³ og det indikerer at det etter rettens oppfatning ikke foreligger noe konkretiseringskrav.

Nedre Romerike herredsretts dom av 9. desember 1999¹¹⁴ gjaldt et ektepar som søkte om gjeldsordning, og ved undersøkelser i forbindelse med dette, ble det oppdaget at mannen hadde flere midler enn han hadde opplyst om. Ved ransaking av mannens bankboks ble det funnet 1 million kroner som ikke kunne knyttes opp til noen bestemt straffbar handling. Mannen forklarte at pengene stammet fra hans mor som var lege i Polen. Moren bekreftet dette ovenfor ØKOKRIM. Retten festet ikke lit til den tiltaltes eller morens forklaring, og fant ut at tiltalte ikke kunne ha tjent pengene i egen næringsvirksomhet, ved lønnet arbeid eller som et lån fra moren. Retten kom allikevel til at pengene var utbytte fra en eller annen straffbar handling, da tiltalte tidligere hadde blitt dømt for narkotikakriminalitet. Den straffbare handlingen kunne her ikke identifiseres, men da tiltalte allikevel ble dømt, taler dette for at det ikke foreligger noe konkretiseringskrav.

I dom avsagt av Oslo byrett 24. september 2001, kan det tilsynelatende virke som om retten legger et konkretiseringskrav til grunn. Sakens faktum var at A hadde mottatt et beløp av B og opprettet en konto hvor han satt inn pengene, han gav samtidig B fullmakt til å disponere kontoen. Problemet var om disse pengene stammet fra en straffbar handling eller ikke. Det blir sagt at retten ikke fester noe lit til tiltaltes forklaringer om hvor pengene kommer fra. Retten finner allikevel ikke at påtalemyndigheten har ført tilstrekkelig bevis for at utbyttet stammer fra en straffbar handling. Det blir sagt at: ”...har påtalemyndigheten ikke ført noe bevis for at pengene stammer fra en eller flere konkrete straffbare handlinger, og har heller ikke forsøkt det.

---

¹¹³ Dom av Agder lagmannsrett 24. november 1999, blant annet siste side.

¹¹⁴ Referert fra *Dyrnes*, 2001:355.

*Påtalemyndigheten har heller ikke ført eller forsøkt å føre bevis for at noen av de tiltalte har begått vinningskriminalitet eller har hatt tilknytning til vinningskriminalitet på en slik måte at hvitvasking framstår som sannsynlig.”*¹¹⁵ Isolert sett gir første setning uttrykk for at byretten legger et konkretiseringskrav til grunn for å kunne straffe etter § 317, da retten krever at det må føres bevis for en *konkret* straffbar handling. På den annen side gir den andre setningen uttrykk for at det er tilstrekkelig for å straffe, dersom det bevises at tiltalte tidligere har hatt tilknytning til vinningskriminalitet. Dette argumentet ligner på dommen avsagt av Nedre Romerike herredsrett 9. desember 1999, hvor tiltalte ble dømt blant annet på grunn av at han tidligere var dømt for vinningskriminalitet. Dette indikerer at dommen fra 2001 heller ikke krever noe konkretiseringskrav, men at de bruker *konkret* i sammenheng med at tidligere tilknytning til vinningskriminalitet er tilstrekkelig for å straffe i dette tilfellet.

I dom avsagt av Agder lagmannsrett 23. januar 2002 ble tiltalte dømt for blant annet heleri, da retten fant at han hadde mottatt eller oppbevart kr. 50 000 som stammet fra en eller annen straffbar handling. Retten festet ikke lit til tiltaltes forklaring om at pengene stammet fra salg av fiskefluer, gevinst av tipping og spillepenger, blant annet fordi tiltalte selv brukte narkotika i det aktuelle tidsrommet. Videre beslagla politiet hasjiss og brukerutstyr, og en ”skyldnerliste”. Etter dette fant lagmannsretten det utvilsomt at pengene stammer fra narkotikahandel. Heller ikke her kan man innfortolke et konkretiseringskrav, retten konstaterer ikke ved hvilket bestemt narkotikasalg pengene stammer fra, bare at det er sannsynlig at det er den slags vinningskriminalitet som er aktuelt i denne saken.

I dom avsagt av Oslo tingrett 3. desember 2002 hvor tiltalte ble dømt etter straffeloven § 317, første ledd, for oppbevaring av pengesedler til en verdi av i alt kr. 794 101 i leiligheten sin, blir det uttrykkelig sagt at det ikke foreligger noe konkretiseringskrav og det henvises blant annet til Rt.1997 s.1637 og dom avsagt av Nedre Romerike herredsrett 9. desember 1999.¹¹⁶ Også i dom avsagt av Oslo tingrett 3. oktober 2003

---

¹¹⁵ Side 7 i dommen.

¹¹⁶ Dom av Oslo tingrett 3. desember 2002, side 8. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

fremgår det uttrykkelig at det ikke foreligger noe konkretiseringskrav. Her hadde tiltalte åpnet en konto i utlandet og kort tid etterpå fikk flere innskudd på store beløp, tiltalte ble frikjent da det ikke var tilstrekkelig bevist av pengene stammet fra en eller annen straffbar handling.¹¹⁷

Selv om det er uklart hva dommen fra Oslo byrett 24. september 2001 gir uttrykk for, gir rettspraksis uttrykk for at det ikke foreligger noe konkretiseringskrav, da lagmannsretten klart gir uttrykk for dette. Teorien gir uttrykk for det samme

Det er enighet i rettspraksis at bevistemaet består i å utelukke at utbyttet har en lovlig kilde. Det går blant annet frem av dom avsagt av Oslo tingrett 3. oktober 2003.¹¹⁸ Dette går også frem av artikkelen til Dyrnes¹¹⁹ i Lov og Rett, hvor hun også viser til en dom fra Hålogaland lagmannsrett¹²⁰ hvor dette blir sagt uttrykkelig. Selv om det trolig ikke foreligger noe konkretiseringskrav, hersker det en viss uenighet i teorien om hva domstolene krever av bevisførselen. Andenæs¹²¹ har den oppfatning at det er tilstrekkelig å bevise at utbyttet stammer fra en eller annen straffbar handling, man trenger ingen ytterligere konkretisering. Oftedal Broch¹²² mener at det må føres bevis for hva slags straffbar handling det er snakk om, for eksempel narkotikahandel, men at noen nærmere presisering ikke er nødvendig, for eksempel når og hvor den ble begått. Dette blir ikke drøftet, da det ikke er aktuelt i forhold til min problemstilling.

3.6.3 Anvendelsen i praksis

Når det er fastslått at det ikke foreligger noe konkretiseringskrav, er det som sagt ikke nødvendig å føre bevis for en bestemt forutgående straffbar handling. Dette har den konsekvens at man kan straffe noen selv om det er uklart hva slags straffbar handling

---

¹¹⁷ Dommens side 4. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

¹¹⁸ Side 4. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

¹¹⁹ Dyrnes, 2001:353.

¹²⁰ Dom av 16. desember 1998, s. 4 og 5. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

¹²¹ Andenæs, 2001:204 og Oftedal Broch, 1996:312.

¹²² Oftedal Broch, 1996:312.

som har fremskaffet utbytte, og hvem som har begått denne handlingen. Det går frem av rettspraksis at det kreves at man beviser utover enhver rimelig tvil at utbyttet ikke stammer fra lovlige midler eller handlinger. Dette går blant annet frem av dommen fra Hålogaland lagmannsrett avsagt 16. desember 1998, hvor det blir sagt¹²³:

”Det er imidlertid ikke nødvendig å konkretisere hvilken handling som er begått eller hvem som har begått den, men det må bevises at opprinnelsen til de aktuelle midler ikke er lovlig.”

Det samme går uttrykkelig frem av artikkelen av Dyrnes.¹²⁴ Dette kan rent faktisk medføre at man kan straffes for etterfølgende befatning med eget utbytte etter straffeloven § 317 selv om dette ikke er straffbart. Er dette betenkelig?

Som nevnt tidligere er det etter ordlyden i § 317 ikke straffbart å hvitvaske eget utbytte, det er kun straffbart å ”yte bistand...” noe man vanskelig kan gjøre i forhold til seg selv. Nærmere om grunnen til denne begrensningen står under punkt 3.4. Ved den praktiske anvendelsen av § 317 stiller dette seg imidlertid noe annerledes.

Her har vi to litt ulike situasjoner. Først har man det tilfelle hvor en er tiltalt for tyveri, og man har bevis som taler for at tiltalte har vært involvert, men det er usikkert om tiltalte har begått handlingen selv, medvirket til selve handlingen eller bistått til å sikre utbyttet etterpå. Tiltalte er tiltalt for primærforbrytelsen, ikke den etterfølgende befatning, og primærhandlingen er mer eller mindre konkretisert. Det følger av kommentarutgaven til straffeloven at man i slike situasjoner kan bli dømt for heleri istedenfor tyveri, det blir sagt:

*”Dersom retten er i rimelig tvil om hvilket av alternativene som foreligger, [tyveri eller heleri], kan den dømme tiltalte for heleri (som det mildeste alternativet for tiltale) forutsatt at det ikke er rimelig tvil om at han har begått en av handlingene.”*¹²⁵

---

¹²³ Side 8 og 9. Sidetallet refererer seg til sidetallet slik det fremkommer på utskrift fra Lovdata.

¹²⁴ Dyrnes, 2001:353.

¹²⁵ Bratholm, 1995:861.

Den faktiske konsekvens av dette er at man kan bli dømt for hvitvasking av eget utbytte, selv om dette ikke er straffbart etter loven. Det at man kan bli dømt etter heleribestemmelsen i slike situasjoner er ikke betenkelig, da det kreves en viss sikkerhet for at det er begått en straffbar handling. Det ligger innenfor handlingsalternativet, og hadde man vært mer sikker ville gjerningspersonen trolig blitt dømt for primærforbrytelsen. Det ville vært urimelig hvis han her kunne ha gått fri, når man har sterke bevis for at han har gjort noe galt.

Den andre situasjonen oppstår der fakta rundt primærhandlingen er lite eller ikke bevist. Situasjonen ligner veldig på situasjonen over, men står i en noe annen stilling i forhold til hva som er bevist, og at tiltalte er tiltalt etter heleribestemmelsen og ikke for primærhandlingen. A sitter med et stort beløp kontanter som det ikke er mulig å spore tilbake til lovlige midler, slik som lønn eller arv, og det stammer mest sannsynlig fra en straffbar handling. Det er derimot usikkert hva slags straffbar handling det er snakk om, hvor den er begått og hvem som har begått den. Det eneste som er sikkert er at beløpet A sitter med ikke er skaffet på lovlig måte. I og med at man her er tiltalt i forhold til heleribestemmelsen vil det, klarere enn i situasjonen over, virke som om etterfølgende befatning med eget utbytte er straffbart. Dette kan illustreres ved dommen fra Nedre Romerike fra 1999, som er omtalt under punkt 3.6.2. I dommen festet ikke retten lit til tiltaltes forklaring, men fant det tilstrekkelig bevist at utbytte stammet fra en straffbar handling, da tiltalte tidligere hadde blitt dømt for narkotikahandel. Det var ikke bevist hva slags straffbar handling det var snakk om eller hvem som hadde begått den. Utbyttet kunne i dette tilfellet likeså godt stamme fra en forbrytelse begått av tiltalte selv som fra en forbrytelse begått av andre. At retten la vekt på at tiltalte tidligere hadde blitt dømt for narkotikahandel taler sterkt for at han også denne gangen har begått handlingen selv, slik at det er stor sannsynlighet for at tiltalte her ble dømt for etterfølgende befatning med eget utbytte. I følge politiadvokat Lund¹²⁶ i ØKOKRIM foreligger det flere lignende dommer hvor det anses bevist at utbyttet stammer fra en straffbar handling, blant annet på grunn av at tiltalte har vært dømt tidligere. At man her rent faktisk kan bli dømt for noe som ikke omfattes av loven kan tilsynelatende virke urimelig, særlig med

---

¹²⁶ Lund, 12.02.04.

tanke på at vi er innenfor strafferetten hvor det strafferettslige legalitetsprinsippet gjelder.¹²⁷ På den annen side er det ikke så urimelig som det i utgangspunktet kan virke som. For selv om man ikke kan bevise om primærhandlingen er begått av tiltalte selv eller av noen andre, så må man ved bevisførselen utelukke at utbyttet er ervervet på legal måte, noe som igjen taler for at det stammer fra en straffbar handling. Noen må ha begått denne straffbare handlingen, og det eneste som skiller denne situasjonen fra den første er jo at man ikke vet nøyaktig hva som har skjedd. Det er med andre ord usikkert hvordan tiltalte har tilegnet seg utbytte. Dette er heller ikke nødvendig etter norsk rett, da vi ikke har noe konkretiseringskrav. At man etter dette blir dømt for den etterfølgende befatning og ikke for primærforbrytelsen, er ikke betenkelig. Spesielt ikke i de situasjoner da det er tiltalte selv som tier om opplysningene. De som hadde hatt rent mel i posen ville ikke holdt tilbake opplysninger som kunne renvasket dem. Hadde man hatt opplysninger rundt primærhandlingen som talte for at den tiltalte hadde begått handlingen selv, kunne han ha blitt dømt for denne. Da det må foreligge stor sikkerhet for at en straffbar handling er begått, vil det antakelig ikke være snakk om et brudd på det strafferettslige legalitetsprinsipp, da det kan sies å ligge innenfor handlingsalternativet.

Det må nevnes at det ikke er mange slike saker, noe som medfører at dette ikke ofte blir et problem. En trolig årsak er at påtalemyndighetene ikke prioriterer saker som gjelder hvitvasking i den grad de burde, da det ofte koster mye å etterforske slike saker.¹²⁸ En nedprioritering av de vanskeligste og mest ressurskrevende sakene blir da en konsekvens av dette.

At det i praksis er et behov for å kunne straffe etter straffeloven § 317, første ledd i situasjoner der den tiltalte kan ha begått primærhandlingen selv, taler for at det er et behov for å gjøre hvitvasking av eget utbytte straffbar. Det er ikke tilstrekkelig at ordlyden i bestemmelsen tilsynelatende dekker de fleste forhold, dersom praksis gir uttrykk for noe annet. I denne sammenheng er det uvesentlig at det sjelden byr på problemer i praksis å straffe i disse tilfellene. Det avgjørende er at bestemmelsen

---

¹²⁷ Se blant annet oppgavens punkt 2, *Andenæs*, 1999:97-101 og Grunnloven § 96.

¹²⁸ *Lund*, 12.02.04.

fremstår som uklar for ikke-jurister, da domstolene straffer for heleri selv om forholdet ikke omfattes av ordlyden i straffeloven § 317. En klarere bestemmelse vil føre til en bedre forutberegnelighet blant folket, noe som er meget viktig.¹²⁹

3.7 Internasjonalt perspektiv

3.7.1 Innledning

At vi i dag har flere og strengere regler om hvitvasking enn tidligere, skyldes først og fremst det internasjonale samarbeidet.¹³⁰ Derfor er det viktig å se om det er noe her som taler for at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart. Under dette punktet ses det nærmere på de ulike konvensjonene som gir uttrykk for at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart, og videre Norges begrunnelse for ikke å følge konvensjonsbestemmelsene.

3.7.2 Internasjonalt samarbeid

Straffeloven § 317 er revidert flere ganger, blant annet på grunn av et internasjonalt samarbeid som Norge er en del av.¹³¹ Som medlem av FN har Norge forpliktet seg til å følge flere konvensjoner, blant annet Strasbourg-konvensjonen. I konvensjonens art. 6 2b står det:

“it may be provided that the offences set forth in that paragraph (paragraph 1) do not apply to the persons who committed the predicate offence.”

Det samme blir sagt i to andre FN konvensjoner, henholdsvis Palermo-konvensjonen artikkel 6, 2e og Korrupsjons-konvensjonen artikkel 23, 2e. Disse artiklene er brukt, av blant annet Norge, Sverige og Danmark, for ikke å innføre hvitvasking av eget utbytte.¹³² Begrunnelsen til de tre nordiske landene er noe usikkert. Dyrnes¹³³ ga uttrykk

---

¹²⁹ Slettan, 1997:101.

¹³⁰ Se mer om dette under punkt 3.2.

¹³¹ Se mer om dette under punkt 1.1.2 og punkt 3.2.

¹³² Cedhagen, 24.03.04.

for at Norges begrunnelse for ikke å gjøre hvitvasking av eget utbytte straffbart kunne være begrunnet i konkretiseringskravet.¹³⁴ Hun var derimot usikker på den konkrete begrunnelsen. Når Sverige tok opp spørsmålet i 1997 var konkretiseringskravet begrunnelsen for ikke å innføre en slik regel.¹³⁵ Norges begrunnelse kan trolig være den samme. Sveriges begrunnelse fremgår av proposisjonens punkt 6.2.1 og der blir det sagt følgende:

”Regjeringen anser emellertid, liksom flertalet remissinstanser, att det skulle föra för långt att överge kopplingen till ett bestämt förbrott. Begreppet brottslig verksamhet, så som detta används av utredningen, är vagt och oprecist. Det saknar den precision som erfordras för att användas som straffrättsligt rekvisit. En kriminalisering av penningtvätt som anknyter till detta begrepp skulle riskera att bli oklar och svår att överblicka. Detta skulle kunna leda till osäkerhet även vid normala penningtransaktioner.”

Det fremgår av sitatet at uttrykket ”straffbar handling” er for upresist til å kunne straffe. Grunnen til dette er at det ikke kreves at den straffbare handlingen konkretiseres.¹³⁶ At dette vil by på problemer er trolig på grunn av det strafferettslige legalitetsprinsipp som blant annet krever at loven må være klar for å kunne straffe.¹³⁷ Cedhagen mener at man i den svenske proposisjonen tok for lett på spørsmålet og bare avviste det uten noen nærmere analyse.¹³⁸

Norsk rett og anvendelsen av straffeloven § 317 vil her kunne være aktuelt å se nærmere på, dersom Norges begrunnelse er i samsvar med den svenske. Tilfellene der A er straffet for primærhandlingen vil ikke være noe problem i forhold til dette. Her er den

---

¹³³ Dyrnes, 02.03.04.

¹³⁴ For en nærmere redegjørelse se punkt 3.6.2.

¹³⁵ Prop.1998/99:19.

¹³⁶ I forhold til svensk rett Cedhagen, 24.03.04. Det vises til punkt 3.6 for en nærmere redegjørelse for beviskravet i norsk rett.

¹³⁷ Se blant annet Andenæs: 1999: 97-101 og Grl. § 96.

¹³⁸ Cedhagen, 24.03.04.

forutgående handlingen konkretisert. Problemet i forhold til proposisjonen¹³⁹ er de tilfellene hvor det er bevist at utbytte stammer fra en eller annen straffbar handling, men kan ikke konkretiseres noe nærmere. I forhold til betydningen av det strafferettslige legalitetsprinsipp vises det til drøftelsen under punkt 3.4.2. Her fremgår det blant annet at det strafferettslige prinsippet ikke kommer til anvendelse da vi er innenfor handlingsalternativet. Norsk rettspraksis viser at man dømmer for overtredelse av straffeloven § 317 i tilfeller hvor det er bevist at utbyttet stammer fra en eller annen straffbar handling, men hvor det er usikkert hvem som har begått den og hva slags handling det er snakk om.¹⁴⁰ At man rent faktisk straffes i slike tilfeller, hvor det er usikkert hva tiltalte har gjort, taler for at den svenske, og eventuelt norske, begrunnelsen ikke holder mål.

Alle FATF-landene har regler som setter straff for hvitvasking av eget utbytte, unntatt Norge, Sverige og Danmark.¹⁴¹ I forarbeidene til ny straffelov § 21-9¹⁴² blir det nevnt at FATF snart vil komme med nye anbefalinger, hvor de trolig vil anbefale å innføre regler som gjør "self-laundering" straffbart. Dette skjedde i juni 2003, hvor FATF har utarbeidet 40 nye anbefalinger, som medlemslandene bør følge for å få et mest mulig effektivt lovverk, i forhold til å bekjempe hvitvasking. Anbefalingene er ikke bindende, noe som medfører at et land ikke blir internasjonalt ansvarlig dersom det ikke følger anbefalingene FATF setter opp.¹⁴³ Under anbefaling nr.1, står det at medlemslandene ikke trenger å omfatte "self-laundering" under hvitvaskingsreglene, dersom fundamentale prinsipper i nasjonal lov krever at dette ikke skal omfattes.¹⁴⁴ Hva slags fundamentale prinsipper det her er snakk om nevnes ikke, og det er noe usikkert da det ikke har vært mulig å finne noen kilder som uttaler seg om dette. Videre hevder Norges representant i FATF, Dyrnes, at hun ikke vet hvilke fundamentale prinsipper i norsk rett

---

¹³⁹ Prop.1998/99:19.

¹⁴⁰ Det vises til punkt 3.6.3 for en nærmere redegjørelse.

¹⁴¹ For en nærmere redegjørelse av FATF se punkt 1.1.2.

¹⁴² NOU 2002:4, kap.9.

¹⁴³ Se *Ruud*, 1997:39 flg. for en nærmere behandling av forskjellen mellom bindende og ikke bindende bestemmelser.

¹⁴⁴ http://www.fatf-gafi.org/40Recs_en.htm#Introduction.

som kan være aktuelle her.¹⁴⁵ Et prinsipp som imidlertid tilsynelatende kan være aktuelt er forbudet mot dobbeltstraff.¹⁴⁶ Grunnen til at Norge ikke setter straff for etterfølgende befatning med eget utbytte er, som nevnt tidligere, at den etterfølgende befatning anses som en del av primærforbrytelsen. Derimot, under punkt 3.4.2, påpekes det at hvitvaskingshandlingen er straffverdig i seg selv, blant annet fordi det kreves så mye mer av gjerningsmannen. Dette taler igjen for at hvitvaskingshandlinger er noe mer enn selve primærforbrytelsen; en egen straffbar handling. Legger man dette synet til grunn vil det ikke være snakk om dobbeltstraff og heller ikke vil det da være snakk om noe brudd på noe fundamentalt prinsipp. Dette taler for at Norge kan innføre straff for hvitvasking av eget utbytte.

Grundekjøn mener det er en noe annen begrunnelse for hvorfor Norge ikke straffer for hvitvasking av eget utbytte etter straffeloven § 317. Han hevder at det er en lovteknisk begrunnelse. Da lovgiverne anser hvitvasking av eget utbytte å omfattes av primærhandlingen, straffer vi allerede for hvitvasking av eget utbytte.¹⁴⁷ Ser man dette i sammenheng med det som er sagt under punkt 3.4.2 om at hvitvaskingshandlingen er straffverdig i tillegg til primærhandlingen, er det mye som taler for at hvitvasking av eget utbytte ikke burde omfattes av primærhandlingen, og av den grunn burde bli straffbart etter straffeloven § 317.

På den annen side vil det ikke bety at Norges lovgivning er mindre effektiv enn lovgivningen til de land som setter straff for dette. I følge Dyrnes opererer Russland med et særdeles strengt konkretiseringskrav, som sier at noen må være straffet for primærforbrytelsen for at man kan straffes for hvitvasking, enten av eget utbytte eller for andre. Som vist tidligere under punkt 3.6.2, vil det ofte være vanskelig å konkretisere hvor utbyttet stammer fra, blant annet fordi den kan ha blitt begått i utlandet. At man her kan straffes for befatning med eget utbytte vil ikke ha stor betydning i forhold til bestemmelsens effektivitet. Det er med andre ord helheten i lovverket som er av betydning for effektiviteten av en bestemmelse.

---

¹⁴⁵ Dyrnes, 02.03.04.

¹⁴⁶ Se punkt 1.4.5.

¹⁴⁷ Grundekjøn, 18.03.04.

Uansett viser fremstillingen over at i forhold til Norges lovgivning og dens oppbygning vil § 317 bli mer effektiv dersom etterfølgende befatning med eget utbytte blir gjort straffbart.

3.8 Andre forhold

3.8.1 Innledning

Under dette punktet behandles ulike konsekvenser som vil kunne bli aktuelle dersom hvitvasking av eget utbytte blir straffbart. Dette er også forhold som må tas i betraktning, men som i utgangspunktet ikke er noen argumenter for eller i mot en endring. Under punkt 3.8.3 behandles forholdet til hvitvaskingsloven, og under punkt 3.8.3 behandles administrative og økonomiske konsekvenser.

3.8.2 Forholdet til hvitvaskingsloven

Hvitvaskingsloven § 7, første ledd, pålegger de rapporteringspliktige å rapportere der de har mistanke om at ”en transaksjon har tilknytning til utbytte av en straffbar handling...”. Det skilles ikke her mellom hvem som hvitvasker pengene, enten det er primærforbryteren selv eller noen andre som bistår ham. Det skal rapporteres så lenge transaksjonen er mistenkelig. Grunnen til dette er blant annet at det for en skrankeansatt i banken vil være umulig å vite hvor personen har fått pengene fra, og for at bestemmelsen skal være så effektiv som mulig er det behov for å ikke ha noe skille her. Begrunnelsen i forhold til straffeloven og hvorfor hvitvasking av eget utbytte ikke er straffbart er først og fremst, som nevnt tidligere, at lovgiverne anser den etterfølgende befatning som en del av primærhandlingen. Det er ikke noe galt i dette, så lenge begrunnelsen for å gjøre forskjell bygger på relevante fakta. Derimot vil det for mange virke rart og uoversiktlig at to lover som gjelder innen samme område opererer med ulikt anvendelsesområde. Dersom hvitvasking av eget utbytte blir straffbart vil det skape større harmoni i lovverket dersom reglene ble like.

3.8.3 Administrative og økonomiske konsekvenser

I forhold til hvitvasking av eget utbytte og hvis dette blir gjort straffbart, er det ønskelig å se på om politiets og domstolenes arbeidsmengde.

Selv om primærforbryteren ikke kan straffes for hvitvasking av eget utbytte etter dagens lovgivning, er det allikevel et behov for etterforskning rundt hvitvaskingshandlinger da tredjemenn kan straffes. Dersom også primærforbryteren straffes etter denne bestemmelsen vil det derfor ikke medføre noe særlig økning verken i politiets eller domstolenes arbeidsmengde. Domstolenes saksbehandling vil derimot kunne bli noe annerledes. Begge de straffbare handlingene må bevises når primærforbryteren stilles for retten. Dette er ikke nødvendig etter dagens lovgivning da hvitvaskingen omfattes av primærforbrytelsen. Videre må domstolene utmåle en straff for hvitvaskingen.

Til slutt nevnes det at det vil bli aktuelt å gjøre endringer i blant annet ligningsloven § 12-2. Det vil ikke lenger være behov for å la den etterfølgende befatning være straffskjerpene. Dersom A begår skattesvik og hvitvasker utbytte selv kan han straffes for hvitvaskingen etter straffeloven. Blir det ikke gjort noen endring her vil det bli snakk om dobbelstraff og det er ikke ønskelig.

Det er tilsynelatende behov for få endringer, og de som må gjøres er trolig ikke omfattende. Da de administrative konsekvensene er minimale vil heller ikke de økonomiske konsekvensene bli store. Dette fordi de ofte følger av det administrative.

4 OPPSUMMERING - KONKLUSJON

4.1 Innledning

Under dette punktet foretar jeg først en oppsummering, og til slutt kommer en kort konklusjon.

4.1.1 Oppsummering

Det fremgår av punkt 3.4.2 at hvitvaskingshandlinger ikke burde anses som en naturlig del av primærforbrytelsen, men som en selvstendig straffbar handling. Begrunnelsen er at en hvitvaskingshandling er mer straffverdig, enn kun det å ha utbyttet i sin besittelse. Det kreves så mye mer av primærforbryteren hvis han velger å hvitvaske utbyttet, enn der han velger å ikke gjøre det. Videre brytes ofte også andre straffebestemmelser ved utførelsen av hvitvaskingen. Det fremgår videre av domstolenes praksis at det er et behov for å kunne straffe for hvitvasking av eget utbytte, jfr. punkt 3.6.3. Videre fremgår det av punkt 3.4.2 at tilfeller der primærforbryteren kun har utbyttet i sin besittelse uten å foreta seg noe videre, anses som en naturlig del av primærforbrytelsen og av den grunn ikke bør gjøres straffbar. Dette må imidlertid modifieres noe. Det følger av praksis under punkt 3.6.3 at det også kan være et behov for å straffe etter straffeloven § 317, første ledd, der primærforbryteren kun sitter med utbyttet. Selv om rettspraksis er sparsom taler det for et behov for å kunne straffe i disse tilfellene. Dette gjelder de tilfeller der primærforbryteren ikke kan straffes for primærhandlingen, fordi man ikke vet hvem som har begått den. Det er imidlertid på det rene at han sitter med et utbytte som stammer fra den handlingen eller en annen straffbar handling.

Det er ønskelig at enhver lovbestemmelse skal være så effektiv som mulig for å nå sitt formål. Det fremgår av punkt 3.5 at flere handlinger som burde omfattes av straffeloven § 317 ikke gjør det. Under punkt 3.5.2 nevnes at hvitvaskingshandlinger kan lett utføres over internett. Man kan her være anonym, og man trenger ikke nødvendigvis noen hjelpere til å utføre hvitvaskingen. Dette vil trolig medføre at fler og fler hvitvasker eget utbytte over internett. Dette medfører igjen at ingen straffes for disse handlingene, da primærforbryteren ikke kan straffes og da han ikke bruker noen hjelpere blir det heller ikke aktuelt å straffe noen etter straffeloven § 317. Videre fremgår det av punkt 3.5.3 at fiskalforbrytelser begått i utlandet ikke kan straffeforfølges i Norge. Og velger primærforbryteren å hvitvaske utbyttet i Norge kan han ikke straffes for noen av forbrytelsene. Da slike straffverdige handlinger blir begått, men uvisst hvor hyppig, medfører dette at straffeloven § 317 mister mye av sin effektivitet.

Videre taler det internasjonale samarbeidet for at hvitvasking av eget utbytte blir gjort straffbart. Dette fremgår av flere konvensjoner Norge er bundet av. Konvensjonene

åpner riktig nok for å gjøre unntak, men begrunnelsen Sverige kommer med holder ikke mål og er lite gjennomtenkt. Denne begrunnelsen er trolig den samme som Norge har brukt. FATF sier i en av sine anbefalinger at medlemslandene skal sette straff for hvitvasking av eget utbytte, med mindre fundamentale prinsipper i de enkelte land taler mot dette. Det er ikke funnet noen slike prinsipper som kan begrunne at Norge har valgt å ikke gjøre dette straffbart. En annen begrunnelse er trolig at vi allerede straffer for hvitvasking av eget utbytte, som en del av primærforbrytelsen. Om denne begrunnelsen er god nok i dag, kan diskuteres hvis man ser den i sammenheng med det som blir sagt under punkt 3.4.2 om straffverdigheten av hvitvaskingshandlingene. Til slutt bør det nevnes at drøftelsen under punkt 3.7 bærer preg av at det er vanskelig å få tak i kilder rundt dette temaet.

Til slutt under punkt 3.8 er det tatt utgangspunkt i ulike konsekvenser det vil medføre dersom hvitvasking av eget utbytte blir straffbart. Selv om dette ikke er noen argumenter for eller imot en endring, gir de allikevel uttrykk for at en endring ikke vil medføre noen store konsekvenser, noe som i hvert fall ikke taler imot at hvitvasking av eget utbytte bør bli straffbart.

4.1.2 Konklusjon

Del 3 i oppgaven viser at det er flere argumenter som taler for at hvitvasking av eget utbytte bør være straffbart. Vektleggingen av argumentene varierer, men da alle argumentene går i samme retning, er ikke vektleggingen av avgjørende betydning. Til slutt bør det allikevel nevnes at i forhold til internasjonal rett så er det usikkert hva Norges begrunnelse er. Jeg har derimot vært i kontakt med både Dyrnes, Grundekjøn og Cedhagen, som alle har bred erfaring med hvitvasking og det internasjonale samarbeidet. Av den grunn tror jeg at grunnene som er nevnt er aktuelle.

5 LITTERATURLISTE

BØKER

Andenæs, Johs. *Alminnelig strafferett*. 4.utg. 3.opplag. Universitetsforlaget 1999.

Andenæs, Johs. *Formuesforbrytelsene*. 6. utg., 4 opplag. Universitetsforlaget 2001.

Blunden, Bob. *The Money Laundereres- How they do it, and how to catch them at it*. 1.utg. England 2001.

Bratholm, Anders og Matningsdal, Magnus. *Kommentarutgave til straffeloven. Anden del. Forbrydelser*. 1.utg. Oslo 1995.

Hov, Jo. *Sivil – og straffeprosess*. Bind I og II. Papinian, 1999.

Jason-Lloyd, Leonard. *The law on money-laundering: statutes and commentary*. 1.utg. London 1997.

Matningsdal, Magnus. *Norsk Lovkommentar*. Peter Lødrup, Knut Kaasen og Steinar Tjomsland. Gyldendal Norsk Forlag, 2002.

Morten Ruud, Geir Ulfstein og Ole Kristian Fauchald. *Utvalgte emner i folkerett. Metode-miljø-havrett-handel*. Tano Aschoug, 1997.

Slettan, Svein og Øie, Toril Marie. *Forbrytelse og straff*. 1.utg. Tano Aschehoug 1997.

ARTIKLER MV.

Apenes, Georg. *Privatliv i et akvarium*. Lov&Data nr 65, 2001.

Dyrnes, Anne-Mette. *Straffeloven § 317-om spørsmål knyttet til formuleringen ”utbytte av en straffbar handling”*. Lov og Rett nr 6 s. 346, 2001.

Kruse Mikkelsen, Jens...[et al.]. *De nordiske landes strafferettslige regulering af hvidvask af penge*. TemaNord 1999:583.

Nerdal, Jonas. *Hvitvaskingsteknikker*. Spesialoppgave (10vt) ved Det juridiske fakultet, Uio, høst 2003.

Oftedal Broch, Lars. *Om straffeloven § 317 – særlig med sikte på hvitvaskingshandlinger*. Lov og Rett nr. 5 s. 306 1996.

United Nations office for drug control and crime prevention. *Money laundering and the global criminal economy: The United Nations response*. 1998.

6 ØVRIGE REGISTRE

LOVREGISTER

Kongeriget Norges Grundlov av 17. mai 1814 (Grunnloven)

Almindelig borgerlig straffelov av 22. mai 1902 nr. 10 (Straffeloven)

Lov om ligningsforvaltning av 23. mai 1980 nr. 11 (Ligningsloven)

Lov om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner av 10. juni 1988 nr. 40
(Finansieringsvirksomhetsloven)

Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett av 21. mai nr. 30
(Menneskerettsloven)

Lov om hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. av 20. juni 2003 nr. 41
(Hvitvaskingsloven)

FORARBEIDER

Ot.prp.nr 75 (1948) Om lov om endringer i den alminnelige straffelov av 22. mai 1902,
s. 55-57

Ot.prp.nr 45 (1987-88) Om lov om endringer i straffeloven (utbytteheleri ved
narkotikaforbrytelse)

Ot.prp.nr 85 (1991-92) Om lov om endringer i visse lover på Finansdepartementets
område (EØS-tilpasning)

Ot.prp.nr 53 (1992-93) Om lov om endringer i straffeloven mv. (hvitvasking av utbytte
fra straffbare handlinger)

Ot.prp.nr 22 (1995-96) Om lov om endringer i lov 10. juni 1988 nr 40 om finansieringsvirksomhet og finansinstitusjoner og visse andre lover (tiltak mot hvitvasking av penger)

Ot.prp.nr 72 (2002-2003) Lov om tiltak mot hvitvasking av utbytte fra straffbare handlinger mv. (Hvitvaskingsloven)

NOU 2002:4 Ny straffelov, straffelovkommisjonens delutredning VII

DOMSREGISTER

Høyesterett:

Rt.1997 s.1637

Rt.1998 s.442

Rt.1999 s.386

Lagmannsrett:

LH-1997-00047 [Lovdata online]. Hålogaland lagmannsrett - Kjennelse. 1997-06-06

LH-1998-00573 [Lovdata online]. Hålogaland lagmannsrett - Dom. 1998-12-16

LA-2001-00513 [Lovdata online]. Agder lagmannsrett - Dom og Kjennelse. 2001-11-16

LA-2001-01489 [Lovdata online]. Agder lagmannsrett - Dom. 2002-01-23

LG-2003-00360 [Lovdata online]. Gulating lagmannsrett - Dom. 2003-10-09

Tingrett:

Nedre Romerike herredsrett, avsagt 09.12.1999

Oslo byrett, avsagt 24.09.2001

TOSLO-2002-00142 [Lovdata online]. Oslo tingrett - Dom. 2002-12-03

TOSLO-2002-08348 [Lovdata online]. Oslo tingrett - Dom. 2003-10-03

MUNTlige KILDER

Samtale med advokat Jens Just Madsen, Nordea 05.02.04

Samtale med Else Cathrine Lund, ØKOKRIM 12.02.04

Samtale med Anne-Mette Dyrnes, Justisdepartementet	02.03.04
Telefonsamtale med Rune Grundekjøn, Kredittilsynet	18.03.04

INTERNASJONALE KILDER

Den europeiske menneskerettskonvensjonen av 4. november 1950 (EMK)

FN-konvensjonen av 20. desember 1988 om ulovlig håndtering av handel med narkotika og psykotropestoffer

Europarådets hvitvaskingskonvensjon av 8. november 1990 om hvitvasking, ransaking, beslag og inndragning av økonomisk utbytte av straffbare handlinger (Strasbourg-konvensjonen)

EU's rådsdirektiv 91/308/EØF om tiltak for å hindre at det finansielle system brukes til hvitvasking

UN 2000 TOC-Convention (Palermo-konvensjonen)

UN 2003 Corruption Convention (Korrupsjons-konvensjonen)

Mail fra Anders Cedhagen, FN	24.03.04
------------------------------	----------